

ÉRDI IRKA

IRODALMI-KULTURÁLIS FOLYÓIRAT
XI. ÉVFOLYAM 2. SZÁM 2021. JÚNIUS 400 Ft

Baka Györgyi

Fényszögek

Égből zuhanó fényszögek,
hasítsatok benső lényembe!
Álmokat érlelő időmet eltékoztaltam,
megkövültek rossz szokásaim.
Amit átszűr tisztaságotok,
az már úgyis régóta halott.

Tücskök cirpelnék gyér füvek közt
a betontömb szélénél...
Legbelül, a sejtek között telítettség
vagy hiány feszít?
Elbújtat az anyanyelv, vagy
kitárja ismeretlen mélységeim?

Lehet, hogy letéphetlen
szavakból szőtték Baka-ingem?
Meddig kucorgok magzatpózban
a bezárt kapu előtt?

Az ébredező hajnali mezőre
lágyan simuló Veronika-kendőt
akkor teríted arcomra, ha
megnyílok az önátadás örömének?

Cettler Gertrúd

Balatoni rigmus

lelkemet nyakatekert módon körbefonják izzó
emlékképek,
nem kevés darabból állítva össze e sokatmondó
balatoni cangás körkép felvételt

bicajos mánia,
ízletes tekergések,
szívemnek jólesett Veled e kört bejárnia,
s visszasodródó pillanathullámokat most ismét fesz-
telenül felidézek;
szélesebes sodródás lejtőkön, dombokon
suhánás-átváltás,
szüntelen nagy mosoly arcomon,
sodor a modoros arcú tekerők látványa,
biciklijeinket hajtották
nem csak fitten formás lábaink,
de még a fekete kastélyból kiűzött szellemek
láthatatlan látványa(!)
(vajon izgalmas rémálmaim is lesznek
az edercsi történetől ma?)
Tőled érkező inspiráló történetek,
megannyi motivációs lexémák,
szavaiddal együtt kóstolgtattam bele,
hogymilyen is a látványos
balatoni elemeken alapuló
elmerengő kerékpáros kul-Túránk
Fonyódtól-Fonyódig,
Keszthelyen és Badacsonyon is átal,
napomat bearanyozta az evezős napnyugta
megunthatatlan látványa, bája,
mely felé sebesen forgott kenum cselesen robusztus
lapátja

Révész Gábor: Pipacsmező

Tornác románc

...tán már 100+1 éve is annak,
mikor egy forró nyári délutánon ragyogó szemeidet
látva
odakint a verandán állva indulatosan integettél
nekem...
majd abban a daliás sötét kalapodban, no, meg a
szinte semmihez sem passzoló seszínű
bőracsizmádban
arcátlanul udvariasan megindultál felém
kérkedve rebegtetted hozzám a kissé szemtelenül
pimasz kérdést:
„Volna-e kedve a tündéri leányzónak e hűs teraszon
meginni velem egy jeges felest?”
...mázkod volt, mert én is hetyke korszakomban
voltam, így jó néhány felforgató szóban oda is
szóltam, hogy „én ugyan nem iszom sem tüzes vizet,
sem szeszeset, hozzád inkább valami negédeset!”
erre szavaidat édesebbre váltva, sikeresen fel is
invitáltál arra a bizonyosan hűs tornácra,
szívembe diadalittasan beloptad magad,
ó, ám mindennek a könnyen jött románcnak mégis
pár órát követően vége is szakadt

Dylan D. Tides

Lehet egy dal

Lehet Badacsony,
vagy ha alacsony,
ülj fel a Holdra, és kacagj a makacson!

Lehet zenegép,
vagy ha nem elég,
énekelj, amíg nem ébred a Szép!

Lehet Balaton,
vagy a faladon
lecsorgó fénycsepp a tapéta-darabon.

Lehet az a perc,
amit sose lelsz,
Megjön végre, és szívre ölelsz.

Reggel dúdoltam, délután túltoltam,
este már gúnyoltam: „Mi ez a dal?!”
Szót sem érdemel... Téged nem érlek el...
Mást meg nem érdekel: él-e, vagy hal...?

Lehet Babylon,
vagy csak papíron
pár fontos mondatban dörmögő bariton.

Lehet az a csend,
ami nem a trend,
halkan leül, és vár odabent.

Reggel dúdoltam, délután túltoltam,
este már úgy szóltam: „Ez az a dal!”
Nem kell hangosabb, attól csak foltosabb,
van annál fontosabb... Van, aki hall!

Fazekas Major Gizella

Duna

Csillagokra vár az alkony,
holdfényre a Duna-parton.

Gyönyörű, megható a táj,
enyhe szél lágyan muzsikál.

Csendesen úszik a Duna,
az ég fénye beragyogja.

Vizében tükörkép az ország háza,
fentről a hold, csillag vigyáz rája.

Budapest ilyenkor éled,
ahogy lent is kigyúlnak a fények.

Betelni nem lehet vele,
ahogy úszik a Dunán tükörképe.

Lüktet a Duna, a város,
a fényben csodával határos.
Hazánk gyöngyszeme, büszkesége.
Óvd meg, Uram, vigyázz rá örökre!

Mire a nap felragyog,
eltűnnek villany, hold, csillagok.
Szürkeség, rohanó emberek,
a göröngyös úton is kell menjenek.

Megtalálni lélekben a jó utat,
felkarolni a gyöngét, elhagyottat.
Szeretetet, békét a földre,
az emberek közt mindörökre!

Gani Zsuzsa

Megint nyár

Megint eltelt egy újabb év,
és újra itt a perzselő nyár.
Szenvedély lángol, izzik, forr,
és még a színekben sem sóvár.

Megint eltelt egy újabb év,
az idő halad, egyre halad.
Sose fogod utolérni,
utána hiába is szaladsz.

Ülj le padra, feküdj fűbe,
hát hunyd le egy csöppnyit a szemed.
Halld, halkán lélegzik a föld,
s a kismadár boldogan nevet.

Karácsony István

Magyar hazám szeretete

Nekem sokat, mindent jelent:
Azt jelenti, hogy a fénylő, ragyogó Esthajnalcsillagot
csak innen láthatom.
Azt is, hogy bizonyos érzés akkor fog el, ha a szkíta
mezők holland tulipánjában,
kis kertem fanyarkás illatú virágát érzem.

Azt is, amikor Albion malmainak mormolása hazai
kedvenc dalaimat súgják.

Azt is, amikor a miséző pap „magyar Krisztusom”
keresztjét veti rám a szertartás végén.

Azt is, mikor az érett flamand búzakaralász
érintésekor azt érzem, magyar búzaszem hullik
a kezembe.

Azt is, ha az égre tekintek, s úgy látom, minden
repülőgép kondenzcsíkja fővárosunk felé tart.

Azt is, amikor a bárányok legelte angliai végtelen
réten a magyar föld édes-kesernyés aromáját
a levegőben érzem.

Azt is, mikor a cipőfogó olasz sárban a hazai göcseji
sár vendégmarasztalása tart vissza.

Azt is, mikor olasz barátom pedigrés kutyája
szemében házi macskám hunyorgását látom.

Azt is, mikor a szikár skót férfi szoknyája kedvesem
bőszoknyás libbenését idézi.

Azt is, mikor a bécsi valcerben egy kecskeméti

lassú-szaporás táncot fedezek fel.
Amikor úgy érzem, feltolul vérem, ha kedvesem az
ölemben landol a messze földről érkező
repülőgépről.

S amikor véled vagyok:
Csillagszememben látom az egész földkerekség
mosolyát és pupilládon tükrözve édes hazám
átkozott-áldott valóját!

Kerepesi Igor

Magyarul!

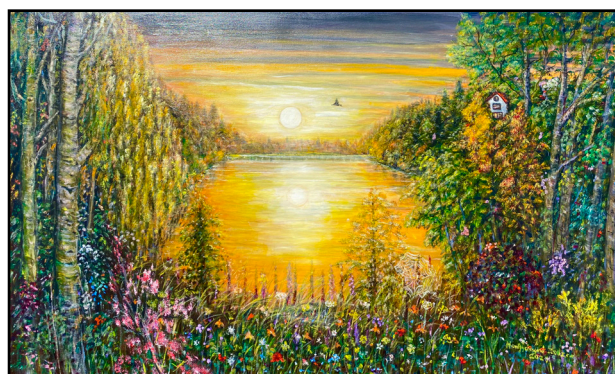
Száz éve, hogy ártó erők elvakultan, éhesen
Szelíd mosoly mögé bújva ítélték e nemzetet,
Ítélték és oly módon ők, hogy az átkos útra vitt,
Ledöntve egy országnak évezredes határait.

S ami maradt, kemény sors csak,
otthonatlan emberek,
S évről évre föltámadó ártó, gonosz, zord szelek,
Felvidéki magyar sorsunk, sajátos kis világ ez,
Ezer kint és újra ezer édes örömet szerez.

Ám veszély les, sokszor belső,
de eltűnni nem szabad,
S elfeledni sem a nyelvünk,
mindegy kik mit mondanak,

Lehangoló ámde nézni, amit magán-érdekek
Felülírva a közös célt becstelenül döntenek.

Mert kincseink s értékeink szélesebben kopnak el,
S fogyóban, ki kérdésünkre anyanyelvünkön felel,
És a múltból, magolják bár, oly kevés, ki tud, s tanul,
Száz év múlva lesz-e vajon, aki tud még magyarul?

Hangyássy Zsuzsa: Színek 1.

Egy évszázad elég volt,
 hogy hitünk úgy fakuljon meg,
 Mint egy régi, napvakított alakja egy fényképnek,
 És ha így fogy minden tovább, örökségünk elvadul,
 S száz év múlva nem biztos, hogy lesz, ki még tud
 magyarul.

És mikor már nem tudjuk majd,
 ki volt István, Zrínyi, Kond,
 S elfogadjuk,
 mit hazug száj gonosz szívvel nekünk mond,
 Mikor üres jelkép lesz csak,
 címer, jogar s nagy nevek,
 Ott lesz a vég, szörnyű sírhely, hol egy drága nép
 veszett.

S megsiratni nem fog senki,
 távol-emlék leszünk csak,
 Eladtuk, mi értékünk volt
 kényszerűség s haszonnak.
 Pedig most már nem kell Törrel,
 puskaporral vívni meg,
 Apró napi teendőink határozzák jövőnket.

Szólj magyarul és énekelj, írj és gondolj mindig úgy,
 Legyen bárha nehezebb is, ez az egy járható út.
 Ments értéket, s teremts újat,
 tudd és mutasd meg, ki vagy,
 Múltadhoz és nemzetedhez mindörökre hű maradj.

Légy magad a történelem, légy eleven hagyomány,
 Haladj tovább jövőd felé őseidnek nyomdokán,
 Emlékezz a nagy nevekre, édes és bús korokra,
 S a mögöttünk álló számos, zűrzavaros századra.

Emlékezz, de nehogyan folyton múlton rágódj,
 s tépd magad,
 Add a múltnak meg, mi övé, de a jövőd fontosabb,
 Úgy tegyél most, hogy a jelen
 egyszer boldog múlt legyen,
 S újra büszke öröm fénye csillogjon e nemzetben.

Ami volt már, elmúlt, mindegy,
 jó, vagy fáj, vagy kín, vagy szép,
 Ragyogjon a jövő eléd, mint biztató, színes kép,
 Hidd és tudd, és tegyél érte, s minden szépen alakul,
 Legyen, ki száz év múlva is
 tudni fog még magyarul.

Király Márta

Istenem

Drága jó Istenem!
 Ahogy csepeg az infúzió,
 s fogod közben a kezem,
 eloszlik minden illúzió,
 és elpárolog a félelem.

Te vagy számomra minden jó,
 és Tőled jön lelki élelem,
 Nálad lesz igaz minden szó,
 Mert Veled teljes az életem!

Ha otthon vagyok, és ölelhetem
 a férjem és a kisfiam,
 tudom, hogy hol van a helyem,
 mert melléjük rendeltél, Uram.

Férjem mellett lesz igazza
 és tartalmassá a Szerelem,
 s a fiam mellett lesz egészszé
 a világ, melyben létezem.

Cselezgetünk és okoskodunk,
 hogy hogyan kerüljük el.
 Bevesszük még ezt a kis bogycát,
 hogy azt higgyük, így nem jön el.

Hiába károgunk, tekergünk, tény,
 hogy bíránk is volt már.
 Nem ellenség, bár nem várt vendég
 a kacagó, bús halál.

**Kávránné Szedmák Ilona:
 Hajnal a Templomdombon**

Kósa Márta

Április

Kimondani is a neved csupa gyönyör
az
élet újult erővel harsányan előretör.

Áltató
Pirongat
Ringató
Illatos
Libbenő
Irgalmas
Siető

Áltató vagy és hamis
kabátot gombolok elhitetted hogy a meleg már marad
is.

Pirongatsz a legszebb létszerelmet elém rakod
azután újra megcsalsz és el is rabolod.

Ringatsz reményt töltesz belém
rügy fakad a fákon fáradt ágak hegyén.

Illatos kertemben minden zug virít
ibolya krókusz örült sárga nárciszok
jaj a szív beleborzong és követel még többféle színt
még több illatot .

Libbenő lenge szellők kergetnek ostoba szürke
felleget
árnyéka mégis rám vetül
magam vagyok
kerülő utakon járok újra és újra egyedül.

Irgalmas fényed – legjobbkor jó ez a drága irgalom
ne botladozzam unt téli tompaságban
teremtő kezekre bízvást támaszkodhatom.

Sietősen alig hogy megérkeztél máris elszaladsz
összekeversz hetet-havat
telet tavaszt nyarat.

Csodállak és kívánom minden bolondságodat
létvágy pezsdül
míg téblábolok
roskadozó aranyvesszők telt virágfüzérei alatt.

Kreischer Nelly

Már

Én már nem hajlongok léggömb-nagyságok előtt.
Én már látom a csöppnyi rútban óriás szépségét.
Szürke kavicsnak hittben a gyémánt csillogását.
Érzékelem a rejtett ember-kincseket.
Csodálom az Isten-adta tehetségeket
és az áradó, alkotó ős-energiát.
Én már lelkem kitárva befogadom Őket.

Ludwig Géza

Miért is?

„Küldöm, ki érti”

Miért is írok? S ha írok,
miért verseket, vagy lassan
kanyargó gondolataim
bús prózává összefontan?

Miért is? Bennem szűk a tér?
Mindig neszező izéknek
gyülevész, lázongó hada
rázza a csörgő bilincset...

Mint szűk lyukon kitóduló
gáz, kijutván hűsre hűlnek,
s a papírra fagyott betűk
valamivé tömörülnek.

Már nem sikoltnak. Éhesek
olvasásra, más lelkekbe
bujdosásra, a szó-ruhát
is levette meztelenre:

lásd a lélek csupaszságát,
s ha megérted, amit szavak
díszes lepelként rejtenek,
már a Tiéd – s ott marad...

**Ács Valéria kerámiája
Rózsára várva**

Lukács Mária

A tavaszt kóstolom

Kifutnék az időből, lennék bibék porzójának őrzője,
hallgatója a madaraknak, tűz lángjának ostora,
legénynek vacsora, még ma illatos borok kóstolója,
tavaszt zengő cinege – szívemet bálázza a föld öle.

Pillangókat kergetek, új mesékben
törölném a perceket,
nem számolom a napokat,
örökség ifjúságom madara,

feltölti őt holdja és napja –
ha vékony is egy szál szalma,
kezemre tapad –
így leszek fákon hintázó szélgyerek.

Bizonyosságot adj a Gyermekednek,
kik veled, rajtad
lépnek, tiszta lábbal – puha testeden –
Ők téged szeretnek.

Nem török a mezőn a kalászt,
te gyűjtöd be, mit teremtesz,
egy nagy ostya képében – ma
vető Vagy, és minket marasztalsz.

Számoljunk el a veszteséggel,
múltunkat majd lepel takarja –
feledve bánatot,
és utoljára fehér legyen szemfedőnk.

Mosoly játsszék szemeinkben,
zengjék a hárfák: fényes lesz jövőnk!
Hittel éljünk, Istenhez méltón – lángját
újra szívünknek adja.

A tavaszt kóstolom, pezseg mi
den, bíbor fényű az alkonyat –
morzszálja az idő-szemeket –
hamis maszkját földre rántva – tűzre vele.

Te metsszél száraz venyigét,
Uram – hegy lelkének őre.
Vezess utadon, adj áldást
Mindenekre és lepkeszárnyakat.

Magyar András

Szabadság

Nem jár a szabadság, ki ezt nem akarja,
ki igába hajtja fejét, mint a marha.
Ha nincs szüksége rá, nem is érdemli meg.
Sz' nem tud mit kezdeni vele, akkor minek?
Van, ki szolgálalkú, s nem keres rá módot,
s vérebe alázat mélyen beivódott.
Ő nem gondolkodik, csak parancsszóra vár,
s nem lesz sosem boldog, mint szárnyaló madár.
Ész nélkül azt teszi, mit megparancsolnak,
s nem lesz neki szabad sem a ma, se a holnap.
Ő beletörődik, hogy ez nem jár neki.
Saját s gyermekei sorsa sem érdekli.
Úgy tűr, mint a birka, báván, bambán, gyáván.
Lakat van két kezén, lábán s néma száján.
Ne legyünk lakájok s szolgamódon rabok!
Bennünk szabadságvágy célpontként kavarog,
s küzdenünk kell érte! S az nem sétagalopp,
s ha ezt nem tesszük meg, nem leszünk szabadok.
Újgazdaggá váltak itt „igaz magyarok”.
Ám talpat nekik én még pénzért sem nyalok.
Övék lesz szép hazánk teljes széle-hossza.
S hagyjuk, hogy kincseit bandájuk kifossa?
Itt most olyan ember érvényesül, aki
álnok, álszent, hazug, s az ma nagy hazafi.
Légy bátor ember, ha nem birka a lényed,
és hogyha van merszed, mondd ki véleményed!
Sarjaidért teszed mindezt, s ez a lényeg,
hogy ők se legyenek szívbajos legények!
Egyiknek se legyen majd gumigerince,
s gondolat nélküli agya sötét pince!
Szégyen ránk nézve, sok, bús, lehajtott fej itt.
Restelkednek érte bátor elődeink.
Szabadság szavára itt még sok fül süket.
Ok nélkül áldozták értünk életüket.
Szemrehányásomat ne vegyétek zokon!
S kár, hogy büszkeségre, sajnos nincs ma okom.
Nyíljon ki hát szemünk! Ne legyünk mi csacskák!
Hisz nálunk voltak már igaz hősök, csak, hát,
most itt tolvaj egér kerget gyáva macskát,
s hízott potrohának foglya lett szabadság.
Emelkedjenek hát esküre a kezek,
s ne gyávának lásson minket emlékezet!
Álnokká korcsosult erkölcsök ma kacskák.
Gerincünk egyenes. S célunk a szabadság!
S hogyha ezt kivívjuk, nem bennünket szidnak,
s boldogabb jövő jut majd utódainknak.
S reméljük, hogy ismét eljön majd még egyszer,
s lesz igaz ügyesség s törvényes jogrendszer!
S arra várunk, nekünk jobb időt elhozzon,

s törvény mindenkire s mindig vonatkozzon!
Törvény mindenkire s mindig vonatkozzon,
s igazság pályáján száguldjon, mint mozdony!
s talpfák közt, utunkat ne lepje be rossz gyom!
Bízzunk abba, eljön gyorsan a szabadság,
s lerázzuk zsarnokság kapzsi, tolvaj mancsát!
Hát cselekedned kell! S ne kérdezd, hogy mért te!
Összefogva veled tennünk kell most érte!

Máté Miklós

Főhajtás a nőknek

Mit mondhatnék Nektek
Miféle bókot?
Testet-lelket táplál
Az Élet anyateje
A csók'tok!

Titanic-ballada

szegények és dúsgazdagok
nincstelenek kalandorok
indultak az Újvilágba
s érkeztek a Túlvilágba
Titanic óriás koporsó
első utad lett utolsó

Móczár Csaba

Fa a Duna-parton

Fának ágai, mint éveim számai.
Fakéreg bölcs, millió ránca,
arcomon tükröződő
napfénynek ezernyi tánca,
ring a Duna vizén,
s egyre távolodik,
mint egy ócska ladik...
...ha túlpartot érne,
akkor tudom, életemnek vége...
...de te, s ez a fa
tán elmondja,
semmi nem volt hiába....

Nagy-Rakita Melinda

Tavaszi haikuk

Szürke hókupac
Búvik bokrok tövében
Ágakon friss fény

Jégcsap cseppen
Légben napfény-sugár száll
Cinkepár dalol

Napfény tüzében
Tavaszi tündére táncol
Virágrügy pattan

Krókusz kelyhében
Zümmögő méh mézet gyűjt
Tavaszi van végre

Újjászületett
Selyem-zöldbe burkolt fán
Madárfészek ring

Naszvadi Judith

Szerelmek nemei

Jó, ez a nap már mindegy. Elengedem.
Nem jött el, hiába vártam. Nekem mindig
ennyi jut magából, a csalódásba fúló örök
várakozás. Hányszor hitegetett? Hányszor
dőltem már be?! Hogy most aztán biztosan,
csak higgyek még egyszer magának.
És én mindannyiszor, mint naiv diáklány,
mohón a szava után kaptam. Belekapaszkodtam,
és szárnyaltam a következő pofára esésig.
Mondja, miért csinálja ezt újra és újra?
És a vége mindig ugyanaz. Egy kurta üzenet,
hogy sajnálom, drágám. Ez maga. Így kellett
volna anyakönyvezni, mikor megszületett:
Sajnálom Drágám.
Pedig úgy szerettem volna csak egy picit
összeolvadni önnel. A hajába fűzni az arcomat,
és számolni a felnövekvő ősz a mélyfeketében.
Úgy terveztem, hogy azután majd elringatom.
De magának semmi sem szent. Én sem.
Sajnálom, Drágám – csak ennyire futotta megint.
Mondom, bagatell, elengedem. Már nem
hat meg úgy, mint mikor legelőször vártam hiába
önre, és a keserű mellékízbe fordult vágyamban

fürödve
 sokáig ültem egy forgalmas buszmegállóban.
 Izzadó tenyeremben egy csomag óvszerrel,
 a nappal szürkületbe oldódott körülöttem. Ott múlt el
 a közösnek kiszabott időnk. Maga hol volt végül is
 akkor?
 Mindegy. Szóval megvártam, amíg letelt a pásztor-
 óra, és a csomag óvszert ott hagytam a széken.
 Hátha másnak, szerencsésebbnek jól jöhet.
 Sajnálom, Drágám.
 Már sose jön el? Látja, még mindig ezt kérdezem,
 holott régen lapozni illene. És nem mentem többé
 arra, a buszmegálló felé. Nem akarom látni, ha még-
 is, azóta is ott maradt a csomag.
 Ha nem kellett senkinek.

Petrik István

A tér tágítása

Jól tudom, hogy nem elég
 ez a lélek-eleség.
 Csak azt ehetsz,
 mit ad a sors.
 Lehet benne só és bors.
 Lehet édes, keserű.
 Jóllakni nem egyszerű ...

Jól tudom, hogy nem igaz.
 A hamisság nem vigasz.
 Csak azt mondják,
 amit lehet.
 Kérdéses a felelet.
 Lehet mese vagy rege.
 Pletykákhoz jó csemege.

Jól tudom, hogy nem szabad
 hibáztatni önmagad.
 Csak azt vállald,
 mit megtehetsz.
 Ennél bölcsebb nem lehetsz.
 Lehet ábránd, álomkép.
 A valóságot látod még?

Jól tudom, hogy nem lehet
 tágítani a teret.
 Csak azt vallom,
 mit láthatok,
 mit nyugodt szívvel átadok.
 Lehet képlet, egyenlet.
 A tudomány egyenget.

Jól tudom, hogy nem terem
 a semmi ágán szerelem.
 Sem szerelem,
 sem szeretet.
 Csak keresd meg a szereped.
 Lehet dráma vagy regény,
 a végszó lesz a vélemény.

Jól tudom, hogy van Isten.
 Boldogulni segítsen.
 Csak a lelked,
 az életed...
 Bátran megígérheted.
 Lehet örök, végtelen.
 Ne maradj reménytelen.

Sall Margit

Napi szösszenet

A csodák világa bennünk él,
 esőre gyülekeznek a fellegek.
 Fénycsóva törte át a sötétséget.
 Madár szárnyán tovarepül,
 tiszta fénye földre terül.
 Válaszúthoz érkezünk, nem veszhet el mindenünk.
 Mindig csodálattal nézem, milyen nagyszerű az
 Ember.
 Természettel összeolvad, akkor csinál nagy dolgokat.
 Nem létezik ennél nemesebb érték,
 Isten ezt a képet küldte, itt van nézzék!

Somogyi Norbert

Öröklét

Máglyára vetném
 a holnapot,
 a jelenből
 ácsolnék csónakot.
 Azzal eveznék a múltba,
 hogy parázként szülessek újra.
 Hamummal fedhetnéd múltad,
 S ha jelenedre
 paraszam szórtad,
 Neked a holnapod lehetne máglya,
 Hol szívednek
 szívem a lángja.

Tarnócziné Barabás Irén

Öreg tanya

Színeket lop az érett alkonyat,
a szél bánatos redőkbe gyűri
a megadóan vetkőző ágakat.
Gyorsan szakad alá
a sötétség fekete fátyla,
szél szaggatta felhőbolyhok,
sötét foszlány cafatok,
úttalan kátyús, gyomos szekérnyomokon
még a gondolat is elveszve bolyong.
Fáradt, hiányos tetőket
esendő falak tartanak,
ahogy a téglá, homok, mész tapad,
ferde az ajtókeret, lóg a gerenda,
ilyenre mondják azt,
csak az Isten tartja.
Két elaggott fa közé kötött
kinyúlt kötélén lóg
napok óta
néhány száradó, foltozott ruha,
színéből ítélve
legalább ötven év viseltes tanúja.
Az egyetlen ajtó alól,
keskeny résen
kicsorog egy árva fénysugár,
előtte kicsiny víztócsa
halványan tükrözve álldogál.
Lánkra kötött, fáradt szemű öreg eb
vigyáz az elfelejtett világra,
s a remény nélküli csendbe fül
távolból a harang szava.
Hiába.

Torma Ágnes

Apevák

Könny
gördül
arcodon
érzéseid
lélekcseppjeként.

Rőt
levél
pörögve
száll a szélben,
őszi táncot lejt.

A
fáink
kopaszon
csak torzói
önnön maguknak.

Méz-
ízű
tavasz,
gyere már!
Borítsd ránk lepled.

Ma
piros
pipacsok
virítottak
alkonyat píriján.

Ha
boldog
percekre
vágysz, másoknak
légy boldogsága.

Vad
vágta,
sorskaland.
Ez nem vég, csak
kiteljesedés.

Tormássy Erzsébet

Éjszaka

Alkonyattal jó a sötét,
a földi zaj elcsitul.
Csendességnek csipkefátyla
lassan, lágyan ránk simul.

Meseszép a magas mennybolt
csillagcsodák fényében.
Milliónyi apró lámpás
segít holdnak szelíden.

Nyugodt, békés most a világ,
gyermekálmot aluszik.
Míg a hajnal napsugárral
kézen fogva beszökik.

Valentin István

Spartacus álma

Állok a szalagnál,
Digitális jelmezbe öltöztetett
Értelmetlen, felesleges,
Időrabló adathalmazt gyártok,
Hosszú évek alatt így válok
A lélekgyilkos pragmatizmus
Technokrata rabszolgájává.
Gályapadhoz láncol a kötelesség,
Robottársaim ritmusát figyelem,
Emelem és húzom az evezőt
Narancsillatú hajnaltól
Vöröslő alkonyatig.
Ételből keveset kapok,
Korbácsból annál többet,
Hisz tudnom kell,
Ki vagyok, és hol a helyem.
Aztán egy tavaszi éjjelen
Szőlőindákba kapaszkodva
Leereszkedünk társaimmal
A Vezúv lejtőin,
Meglepjük és kardélre hányjuk
Az elpuhult munkatereket,
Programokat, alkalmazásokat,
Szétszaggatjuk a virtuális hatalom
Alattomos hálóját, és
Kilépünk a rendszerből.
Akkor majd szabadon élünk,
Gondolkodunk, beszélgetünk,
Szeretünk, tanítunk, nevelünk,
S készülünk a végső,
A mindent eldöntő csatára.

Varga Katalin

A magány

A magány különleges csapda:
fekete, és színes a két oldala.
Aki egyedül van, éber álom rabja lehet,
s óvatlanul mély csapdába eshet.

A magány belső sikolyokat hallat,
ha süket fület talál s néma ajkat.
Nincs derűs hangulat, mosoly,
csak némi gondolat, az is komor.

A magány hatalmas szárnyával beborít,
lelkedben a fájdalom hangja felordít.
Más élőlény sajnos nem hallja,
ezért egy különleges csapda.

A magány szerencsét is hozhat,
mely nyitott ajtókon kopogtat.
Álomszerű lehetőség: el kell fogadni,
a magány rémálmait pedig tagadni.

A magány hívhat bámulatos alkotásra.
Elj vele, és ne hagyj másra!
Most csend van körülötted, csak halk zene száll,
ez mindenképpen művészetre inspirál.

Ha a magány változásra szólít,
felgyorsít, és kihívásra csábít,
az elmédet új utakra hajtja,
ez is egy különleges csapda.

De ebben a csapdában ékszerek vannak!

A zene fülbemászó dallamai, ékkövei,
a versek, prózák csodás hírnökei,
a festők bámulatos ecsetvonásai,
az építészek égbenyúló palotái.

Van a magány sötét, mély csapdája,
és lehet a magány alkotás csodája.
A magány helyzet, kétes állapot:
te döntöd el, hogy melyiket választod!

Carl Astro

Naplórészletek

1956. január 11.

Astro, a festő hanyatt fekszik a festékes heverőn. A padlóra terített vászon összezsugorodva csonttá száradt már. A konyakos üveg üres, az enyhe szédülés is eltűnt, csak a fejében lüktető képek nem múlnak.

A hűvös padlóra ereszti a kezét, rövid, ideges álom nyomja el, a csontja velejéig érzi, hogy egyedül van. Nyomasztja a csendes lakás...

A zene halkán szól, Pelléas ki tudja, hányadszor énekel már: „Nous ne pouvons. Il est trop tard, il est trop tard !

De a zene különös mély, dallamtalan hangulata nem nyugtatja meg. Elönti az a szomorúsághoz hasonlatos érzés, amit soha nem tudna megfesteni.

Talán a szavak megnyugtatóknak.

Talán a szavak, a látszólag értelmetlen szavak monotonája lecsendesítené a mindent kizáró, lüktető hiányérzetet.

Talán a szavak mágiája,
A dob ritmusa,
A szív dobbanásai,
Az emberi lépések.

Kimegy az erkélyre, letekint a hideg város fölé, ahol mellbevágóan sötét van. Apatikusan megfordul, visszalép a műterembe.(...)

A lemez sercegve ugrik, Astro fejében tisztuló képek vetülnek egymásra. (...) Asztalához ül, mert úgy érzi, le kell írnia, amit gondol.

A fiókból papírt vesz elő, és a nulla kettes Rotring tollával kalligrafikus betűkkel ezt írja:

Futok,
Futok, egyre csak hátra.
Futok,
Eszeveszetten fázva,
Futok szégyen nélkül.
Futok
Zihálva,
Néha felállva,
Egyre csak hátra.

Ezt most áthúzza, és újra kezdi:

Futok vérző talppal,
Menekülő,
Fuldokló, vad indulattal,
Futok
Élve halottan,
Szívemben
Valamit sejtve,
Megkínzottan.

(...)

1956. január 17.

Azt mondják, a színes álom ritka. Ma utolérhetetlen pompájú tájak áradtak a Barnaszemű képzeletében, és fáradtan ébredt.

A felfoghatóság szűk fizikai, fiziológiai lehetőségei – a látás és a hallás – rendkívül közel fekvő rezgés-határok között mozognak. Minden, ami ezen kívül esik, lefordítandó és áttranszponálandó erre a szűk sávra, hogy látható és hallható legyen. Még a hőmérséklet is ilyen, és könnyen lehet, hogy az is egy újabb dimenzió, amelynek kiterjedése van. Tudjuk, hogy létezik, hiszen érzékeljük, de bizonyos térbeliségen kívül és túl csak fényre átkódolva következtet-

hetünk rá.

A közvetlen közelünkben nem létező vagy nem tapasztalható anyagi, fizikai jelenségekre még következtetni sem tudunk.

Ez tehát a büszke és öntelt kísérleti tudomány! Minden bizonyítottnak vélt, ezerszer is megismételhető tapasztalatunk csak a beszűkülésünket jeleníti meg.

És az álmok?

1956. január 21.

Ülök a nagy műterem asztalánál, mellettem az ablakon túl, a vár feletti esti szürkületben lágyan hull a hó. Kibontom a táskába tuszkolt Remingtont, és pötyögtetni kezdek. A zörgést hallva Almácska arca egy pillanatra feltűnik a nagy négyszárnyú barokk üvegajtó sötétlő csillogása mögött, és érzem, írnom kell.

Délelőtt a Corvin téren S. P. rám kérdezett, tudnék-e valami használhatót írni a kisszínpadok technikájáról. Akkor egy pillanatra összezavarodott bennem az egri festőterem padlóra feszített vászna az asztalos műhely gyantaszagával, a csikorgó lengő tartók suhogása a díszítők káromkodásával, és nemet mondtam. Most Almácska mosolya mégis azt súgja, próbáljam meg.

Nem a színpadi bölcsek köve kell megbújjon a sorok között, elég csak néhány egyszerű ötlet és hasznos tanács, amely hozzásegíti az amatőr barkácsolót egy-két díszlet elkészítéséhez, éppúgy, ahogy én hajdanában Balogh páter bábszínházában tettem.

Nem kis feladat olyanról beszélni, amihez ecset, festék és kalapács kell, de ezeken a nehézségeken átsegít majd a fantázia, amely útlevel ebben a vászonból s lécből épült festett országban. Az utazás érdekes is lehet, mert lesznek közöttük régi, jól ismert tájak, de lesznek újak, ismeretlenek is.

Végigkísérhetem a fenyőlécek útját a műhelytől a színpadig, közben pedig tervezek, festek, gyalulok, vásárolok. Nem színházat csinálunk majd, mert ahhoz sem elég pénzünk, sem megfelelő szakembereink nem lesznek, hanem kicsiny, de mégsem kis igényű színpadi dekorációt.

És ez, amit itt írok, akár bevezető is lehetne.

1956. január 24.

De írnom kell néhány gondolatot a díszlet szerepéről is, mert ez gyakran még a színházi emberek előtt sem tisztázott. Nem tudják, mivel segíti vagy marasztalja el a színpadkép a produkció sikerét. A kisszínpad, a kultúrház nem színház. A nagy színház ötleteinek majmolásánál hasznosabb annak tanulságait saját, szűkebb lehetőségeinkhez mértén átalakítva alkalmaznunk.

1956. február 3.

A könyvet elvállaltam, Almáscka figyel rám, ezért azt írom most már:
Mi is a díszlet?

Röviden és pontosan meghatározni majdnem lehetetlen. Az angol renaissance színházban (Shakespeare), nem volt díszlet; hiányát a kitűnő színészi játék, a nézők fantáziája elégségesen pótolta. Szerepe a későbbi korokban is alárendelt maradt. A XX. században a látványos műfajok és a nagy tervező egyéniségek néha önállósították ugyan, de a díszlet, amely a színpadon folyó illúziókeltésnek csak egy része, nem mesél, hanem segíti a nézőt és a színészt a mű hangulatának a megérzésében. A jó díszlet pontosan követi a dráma mondanivalóját, alkalmazkodik a cselekményhez, ritmusa, lélegzete egybeforr az egész előadással. A díszlet és a játék együtt születnek és bontakoznak ki.

Kezdjük a téralakítással, amit a mi esetünkben egyszerűen alaprajzkészítésnek is nevezhetünk. Nem könnyű feladat, szükségünk lesz az építész téralakító készségére, a festő színeire, a szobrász formáira, sőt még a műtörténész elméleti munkájára is.

Milyen tehát a jó alaprajzú díszlet?

Mindig a drámai cselekményhez alkalmazkodó. Például a Bánk bán nagy jelenetében Bánk leszűri a királynét; ekkor az ajtó és az asztal szembeállítására dramaturgiai jelentőségűvé válik, mert a beharagot bannak már az első pillanatban szembe kell állnia Gertrudisszal. A jelenet folyamán az asztal elhelyezése önmagában is fontos, mert mellette történik a gyilkosság.

Régi színházi tapasztalat, hogy az üres, bedíszítetlen színpadnak is megvannak a maga hangsúlyos és

hangsúlytalan pontjai. Az egymással szoros kapcsolatban lévő színpad és nézőtér dramaturgiai egységet képez.

A jó alaprajz elkészítéséhez tehát ismernünk kell a színpadi tér hangsúlypontjait is.

A semleges, bedíszítetlen színpadnak az a legintenzívebb pontja, ahol a színpadnyílás síkja a színpad közepén áthúzott egyenest metszi. Ettől hátra vagy oldalt haladva a szereplő játéka veszít erejéből, de érdekes módon hangsúlytalanná válik akkor is, ha a színész kilép az előszínpadra.

1956. február 8.

Még egy különös feladata van a díszletnek: a hangulat-keltés. Mindannyian, akik már láttunk jól sikerült színházi előadást, megfigyelhettük, hogy a díszlet nem kiagyalt, lélektelen eszköz, hanem együtt lélegzik a művel, és követi a jelenetek minden hangulatát, él, érez, nevet vagy sír, viharos és csendes, változásában összeforr a hősök sorsával. A nagy drámai művekben nem ritkaság, hogy a sírás és a nevetés együtt jár, vagy kergetőzik egymással, és ezt a díszletnek, bármilyen nehéznek látszik is, tükröznie kell.

A kisszínpad szűkre szabott lehetőségei, igényes, de azért technikailag könnyen megvalósítható, egyszerű díszletmegoldásokat viselnek el.

Külön kell beszélnünk az operettről, amelynek leglényegesebb alkotó eleme: a látványosság. Előadására nem elég merészen vállalkozni, látnivalót, csillogást, ragyogást kell nyújtani a nézőknek, mert ezek éppúgy hozzátartoznak az operetthez, mint a zene.

Kovács F. István

Bukta

Tizenkilenc éves voltam, ő meg tán huszonkettő. Na, jó... mondjuk huszonhárom... esetleg huszonnégy. Megkérdezni nem mertem, csak bámultam elvarázsoltva egyfolytában.

Általában nem volt problémám az ismerkedéssel, sőt! Gyakorta (oké, mondjuk, előfordult néha) a csajok szólítottak le engem, és onnan már simán ment minden – vagy majdnem minden. A gimiben szinte kézről kézre adtak, és vagy hatvanszor voltam szerelmes, de úgy igazán... hát úgy még nem. Mindössze egyszer fordult elő, hogy egy aranyszőke csitri miatt

napokig nem tudtam aludni, de az is elmúlt hamar, mert a lány csak pár hónapig járt a sulinkba, aztán ment az apjával (valami diplomata a pasi) Angliába. Egy ideig ábrándoztam róla, hogy majd érettségi után kimegyek én is, aztán ott találkozunk, családot alapítunk meg ilyesmi.

Ám sajnos a pontszámaim csak arra futották, hogy idehaza felvételizzek. Fel is vetek – környezetvédelmisnek Óbudára. Hogy a jogsit még előtte nyáron szerezzem meg, apám találta ki, én meg nem bántam. Vezetni már régen megtanított, de ugye a bizonyos „H” betűs kártya nélkül nem mehettem ki az országútra még traktorral sem, nemhogy kocsival.

Most, tehát, itt ücsörögtem az egyik csepeli autóiskola lepukkant épületének emberszagú termében, hallgattam a Rákóczi út forgalmát meg a benzinkút melletti akácokon csiripelő verebeket, és bámultam Anitát.

Így háttal is volt mit nézni rajta, az biztos! Feszés térdnadrágja inkább kihangsúlyozta, semmint takarta ingerlő idomait. Kifogástalan formájú vádlíjának ívét és napbarnított színét kiemelte a sportzokni fehérsége. Harmonikus mozgását kísérő szemlélődésemet nem zavarta más, csak a kréta meg az Adidas cipők csikorgása. Néha hátrapillantott az előadói asztalon heverő vázlatra, mert a feltételezett forgalmi helyzetet onnan másolta fel az ütött-kopott táblára.

Végül aztán szembefordult velünk, s kezét megtörülve az asztalra támaszkodott. Hát...

Előlről is minden rendben volt rajta, és arra gondoltam, amit padszomszédom, Csiga mondott róla: „ezen a csajon minden a helyén van”. A feje is kétségtelenül a helyén volt, ott, ahol lennie kellett. Bár jobban örültem volna, ha a vállgödrömben nyugszik, és onnan szemléli álmatag szemével a világot. Csibészesen bájos arcvonásait fiúsan rövid haj koronázta, hangsúlyozva vállának és nyakának igéző hajlatait.

Hát ő volt Anita! Én meg én voltam.

Az a nagy mamlasz, a tinicsajok bálványa, aki eddig még megszólítani sem merte, pedig ez a mostani foglalkozás már a hatodik volt, és idegesen számoltam ki, hogy már csak kettő van hátra! Pedig valami határozottan azt üzenete nekem, hogy nemcsak én vettem észre őt...

Persze, lehet, ehhez annak is köze volt, hogy a legelső oktatási nap óta az utolsó padsorból az elsőbe vándoroltam. Bizonyára azért, hogy még direkter jöjjenek át a KRESZ tartalmának fontos üzenetei – ámbár

Csiga barátom is biztatott erősen...

Rajtunk kívül még kábé tizenöten ültek az ötven férőhelyes teremben eléggé szétszórtan, de oktatóknak nyilván feltűnhetett a helyváltogatásunk, mert mind gyakrabban akadt össze a tekintetünk.

Most meg ráadásul – innen a kétméternyi közelségből – egyenesen az én szemembe nézett. Vizet töltött magának, majd a poharat ajkához emelve rövideket kortyolt, de a szemét le nem vette rólam. Végül puhán leült, és rám mutatott!

– Rómeó! – szólalt meg halkán, és finoman elmosolyodott. – Látom, nagyon figyeltél... levezetnéd nekünk akkor ezt a bonyolult helyzetet?

– Hát... persze – makogtam, miközben feltápáskodva a táblához támolyogtam –, de nem vagyok Rómeó.

– Hanem? – vont a fel szemöldökét.

– Imre... Palotás Imre. Ez a nevem – fogtam meg reszketegen a krétát.

– Nem baj – mosolygott tovább –, nekem Rómeó vagy. Na? Menni fog?

– Mármost az, hogy... én Rómeó?! – dadogtam értetlenül, erre ő fejét hátrahajtvá önfeledten felnevetett, én pedig a szégyentől és a hirtelen dühtől elvörösödve kimasíroztam a teremből.

– Hát ez bukta, öcsém! Hatalmas bukta! – csatlakozott hozzám Csiga a szünetben, amint lassan lecsillapodva ültem az épület melletti padon, a leszálló estében. – Fel nem foghatom, mit is akarsz te egy ilyen bombázótól?! Rágyújtasz?

– Tudod, hogy nem bagózok – mordultam rá, és elfordultam, hogy ne is lássam a kaján pofáját, és a főúton elsuhanó autók meg a túlnani lakótelep fényeit bámultam.

– És ha én kínállak? – hallottam kis idő múltán egy másik hangot. Amikor lassan visszafordultam, a srác már nem volt sehol. Viszont a helyén ott ült Anita, aki egy doboz Marlborót nyújtott felém.

Zavarodottságomat mintha elfűjták volna, hidegen néztem őt. Nem válaszoltam, csupán a fejemet csóváltam meg.

– Megbántottalak? Nem akartam... – folytatta tétován.

– Semmi gond – válaszoltam a cipőmet fixírozva. – Nem árt, ha az embert néha segítik ráébredni, mennyit ér. Vagy éppen mennyit nem ér...

– De, Imre! Én... én igazán szégyellem – nézett rám döbbenet. – Nem szokásom... ne haragudj! Ráadásul... – folytatta volna, de aztán csak legyintett.

- Ráadásul, mi? – kérdeztem, és hirtelen valóban érdekelni kezdett, mi is az a „ráadásul”. Lehet, hogy még egy „bukta”?!
- Semmi... semmi. Hány éves is vagy? – kérdezte elgondolkodva.
- Tizenkilenc – leheltem izgatottan.
- Na! Én meg huszonkettő – sóhajtott, és elfordította a fejét.
- És az sok?
- Hú, de mennyire! – Nevetett fel egészen halkán.
- És ez a „ráadásul”?!
- Nem. Hanem az, hogy már két hete Rómeónak hívlak magamban – válaszolta, és jobbajával puhán belelőtt a hajamba...

Pálné Onódi Judit

Naplementék

A Dél-Amerika nyugati csücskén vezető út eleinte szép, de tulajdonképpen egyhangú tájon át vezetett, bal oldalon az óceán végtelen vize ért össze az ég párás kékjével, a másik irányban pedig lakatlan, sivár dombok vonulata kísért. Ez az egyhangúság fokozódott, a táj élvezhetősége pedig nullára redukálódott, mikor mindkét oldalon csak a nagy „semmit”, a sárgás-szürke élettelen síkságot lehetett látni.

Késő délután érkeztem az oázisba. A kietlenség után fantasztikus látvány fogadott. Egy kis tó gyöngyszemként csillogó víztükre a körülötte sorakozó kis bárókkal és éttermekkel, számos hostel és alacsony kategóriás szálloda gyűrűjében. A lemenőben lévő nap vörös fénye hosszú fényhiddal vonzotta a szemet a tóra.

Miután több nézőpontból is megörökítettem fényképezőmmel a csodálatos látványt, leültem egy bár teraszára, hogy elidőzzek egy kicsit kellemes érzések és egy pohár hűvös ital birtokában. Nyugati irányban ültem az asztal mellé, végignéztem, ahogy a nap izzó korongja a tavat körülölelő domb mögött fokozatosan eltűnik. Még nem volt sötét, de a nappali fény már megadta magát, átadta helyét az utcai lámpák fénynek és a teraszok hangulatvilágításának.

Akkor vettem észre a tóparti fák alatt egy reklámtáblát, ami homokfutóval tehető kirándulást kínálgatva harsogott felém. Felöltött bennem, hogy talán erre még lenne idő, mielőtt besötétedik. Nem is tétováz-

tam sokat, rövid kétnyelvű megbeszélés után (tulajdonképpen egyikünk sem értette, mit mond a másik) befizettem egy sivatagi autózásra.

Beültem a járgány hátsó ülésére, és jól becsatoltam a biztonsági öv hevedereit, melyek négy ponton is az üléshez rögzítettek. Nem vittem mást magammal, csak az irataimat, pénzemet és a fényképezőgépet, cipzáras zsebeimbe mindet jól elraktam. Úgy éreztem, teljes a biztonságom, kipottyanni nem tudok, fejem és testem pedig védve van a körben futó vastag bukócsövek révén. Legfeljebb mindenemet beborítja a homok, ha lebucskázunk egy homokdűnéről. A sofőr hátranézett, és kérdezett valamit, mire én intettem neki, hogy tőlem akár indulhatunk.

A minden irányban nyitott autó kikanyargott az oázisból, aztán hirtelen tempót váltott, és megindult a homokdombok között. Szélesebesen hasított dombnak fel, majd zuhanásba kezdett a túloldalon lefelé. Úgy száguldoztunk nagy ívekben föl és le, mint egy hullámvasút. Jobbra-balra is kanyarodtunk, mégis az volt az érzésem, hogy tulajdonképpen egy irányba haladunk. Nem nagyon értettem, miért is kell ilyen gyorsan menni, semmit sem látok a tájból, csak homokot fönt és homokot a gödörben. Igaz, hogy a sivatagban nincs is nagyon más, csak homokdűnék sokasága. Gondoltam, talán a vezető át akar vinni valami másik faluba, és onnan még időben vissza is akar érní a kiindulási helyre. Áadtam magam a féktelen robogásnak, felkészülve arra, hogy egy lefele kanyar bármikor beboríthat a homokba.

Az egyik gödör után kicsit hosszabban húztunk fölfelé, majd a domb tetején lassított, és megállt az autó. Abban a pillanatban megértettem, mi célja volt a sietségnek. Cikkcakkban, de folyamatosan nyugati irányba haladva utolértük a lenyugodni készülő napot, így ismét megláthattam a vöröslő korongot a dombok sokasága fölött. A látvány lenyűgöző volt, kellemes borzongás érzékeltette velem, hogy minden porcikámat jóleső érzés járja át. Boldogan néztem végig ismét, ahogy a korong, a félkör, majd a kifli eltűnik a láthatáron. Körbepillantottam a tájon, mint egy hullámzó tenger pillanatnyi lenyomatán. Taréjosan tornyosult, vagy éppen lágyan fodrozódott, mozdatlanságában is élénk dinamikát árasztva felém.

A vezető nem zavarta meg a naplemente csodáját, utána azonban kalandos tevékenységet ajánlott.

A homokdűnék lejtői a havas tájakhoz hasonlóan sportolásra is alkalmasak. Hódeszkát (vagy homokdeszkát?) vett elő a kocsiból, majd élénken elmagyarázta – amiből persze egy mukkot sem értettem, szerencsére el is mutogatta –, hogy kipróbálhatom a homokszörfözést. Nagy örömmel éltem is a lehetőséggel, és néhány esést beiktatva lecsúsztam a völgybe.

Onnan körbenézve rettentően kicsinek és jelentéktelennek éreztem magam. A fölfelé gyaloglás meglehetősen fárasztó volt, azonban nem vette el a kedvemet egy újabb menettől, amit viszont már a deszkán ülve ejtettem meg.

A visszafelé utat lényegesen kellemesebb tempóban tettük meg, lehetett nézelődni, habár az utolsó szakaszra már elfogyott a világosság. A vadon sűrű sötétje lepett be, csak a kocsik két lámpája világított előre. Érdekes volt megélni, hogy a szintkülönbségeket nem láttuk magunk alatt, csak érzékeljük.

Az oázis kis tava sok száz apró lámpa fényét visszacsillogva üdvözött újra, én pedig boldog voltam, hogy egyazon nap kétszer is sikerült látnom a naplementét.

Pergel Antal

Tánc

A dobszó ütéseként érte. Önkéntelenül felállt, nem tudott ellenállni a monoton ritmusnak. Egész teste megremegett a primitív hangszer sürgető hangjától, idegei pattanásig feszültek. Hol az egyik, hol a másik lábát emelte. Felnézett, s lassú, cammogó léptekkel körbefordult. A nézők szemében közönyt vagy sajnálatot látott. Senki sem mozdult, hogy megszabadítsa láncaitól, nem kérdezték, hogy mit érez, akar-e még táncolni. A dobszó hirtelen abbamaradt, ő pedig a földre roskadt. Magára maradt az érzéseivel és az emlékeivel.

Már nagyon távolinak tűnt a szabad világ, ahol családjával gondtalanul élt az erdő csendjében, és senki sem háborgatta. Érezte a hatalmas hegyek erejét, a falevelek suhogását, a forrásvíz hűvösét. Azután hirtelen minden megváltozott.

Egy napon ellenségei durva hangja verte fel az erdőt. Menekülni próbáltak, de bekerítették őket. Minden erejével védekezett, de a túlerő legyűrte. Megbilincseltek, és vasketrecbe zárták. Sohasem látta többé szülőföldjét, fájón múltak a napok és az évek.

Ellenségei alacsonyabb rendűnek hitték, akiknek talán gondolatai és érzései sincsenek. Pedig szemében égett a szabadságvágy, és parázlott a gyűlölet. Ilyenkor megpróbálta eltépni a láncait, de a vastag acélszemek nem engedtek. Álmában visszatért a béke, megjelentek egykori otthona egyre fakuló emlékképei, ahol nem érték ütések, ahol akarata ellenére nem kényszeríthették semmire.

Lüktető fájdalom ébresztette, lábát mintha parázs égette volna. Nem tudott szabadulni a régi reflexről. Úgy kényszerítették táncra, hogy parázson sétáltatták, miközben szólt a dob. Felállt, lábát felemelte, mert a medve újra dobolni kezdett.

Szeghy Karolina

Csumpi és a füstbe ment utazás

Csumpi és Ködkészítő Ködmönös Bogár a mocsárban fürdőzött, amikor a bogárnak különös ötlete támadt:

– Mi lenne, ha elutaznánk?

– Ugyan hova? – kacagott fel a manó.

– Tudom is én... talán meglátogathatnánk a távoli rokonainkat.

– Nekem nincsenek rokonaim, ha vannak is, biztosan nem kedvelném őket. A manó-nemzetség sok száz éve szétszéledt, és ez így mindenkinek megfelelő. Neked vannak rokonaid? – érdeklődött a manó.

– Természetesen. Számtalan bogárnemzetséggel tartom a kapcsolatot. Nem vagyok olyan röghöz kötött vén manó, mint te – vihogott a bogár, és hátton veregette Csumpit.

– Én nem vagyok röghöz kötött, csak éppen jól érzem magam itthon, egyedül – morogta a morcos manó.

– Tudom, tudom... és végül Nudlit is megszoktad – mosolygott Ködkészítő Ködmönös Bogár.

– Miért ne szoktam volna meg? Nem vagyok zsémbes. Vagy tán ilyennek ismersz? – kérdezte sértődötten a manó.

– Pontosan ilyennek – nevetett a bogár.

Később még sok más dologról is beszélgettek, míg a mocsárban heverésztek, de Csumpit nem hagyta nyugodni a gondolat, hogy „röghöz kötöttek” nevezték. Ő egyáltalán nem rigolyás. Na jó, talán egy picit. De

nem annyira, hogy ne lenne képes elutazni bárhova is. – Hova mehetnék? – tűnődött. – Elmehetnék a Füstös-hegyre. Az jó messze van – fantáziált.

Aztán arra gondolt, hogy elsöre talán valami közelebbi helyszínt kellene megjelölnie. De akkor megint csak kinevetheti a bogár, hogy mennyire bátortalan.

– Megvan! – mosolygott elégedetten. – Elutazom a Tündér-szigetre. Az nincs nagyon messze, de túl közel sem. Pont megfelelő lesz.

Azzal előkapta poros bőröndjét, és mindenféle holmit dobált bele. Olyanokat, mint nyeletlen borotva, egy fél pár lyukas zokni, egy kinőtt manósapka, egy fél pár ócska strandpapucs, egy folyton késő vekkeróra és még számtalan lomot. Valójában fogalma sem volt arról, hogy mit kellene magával vinnie egy ilyen utazásra, csak tömte a koffert, míg meg nem telt. Amikor már alig tudta lezárni, felugrott a tetejére, alaposan megtaposta, és becsatolta.

– Így jó lesz – szólta elégedetten. – Kell egy jármű, gyalog mégsem mehetek – sietett a fészerbe.

Kitolta a sarokból pókhálós kerékpárját. A gumik rég laposak voltak, évek óta senki sem használta. Megfújkalta, hogy megszabaduljon a portól, majd pumpáért indult.

A kerekeket hiába pumpálta, a levegő folyton megszökött.

– Tiszta lyuk a kerék – sóhajtott. – Ma nem indulhatok el, meg kell szerelnem a járművet, majd holnap

– mondta, és munkához látott.

Másnap korán kelt, hogy időben útnak induljon, de Nudli tüsszögni kezdett.

– Biztosan megfázott – morogta. – Nem hagyhatom itthon beteg, ma nem indulhatok el, majd holnap!

Ács Valéria: Boldog kisgyermek bonbonniere

A következő napon már nem kelt korán, gondolta, minek sietni, elvégre nincs jegye sehova. Indul, ami-

kor akar. Már a kerékpáron ült, amikor az ég elborult, szürke felhők gyűltek a semmiből, és hatalmas égzengéssel óriási vihar kerekedett.

– Esőben biztosan nem indulok el, még a végén belém csap a villám! – elégedetlenkedett, azzal visszatolta kerékpárját. – Majd holnap!

De a következő napon sem indult útnak, és azután sem, és még több napon keresztül mindig történt valami, míg eljött a következő péntek, amikor a bogár megérkezett a péntek délutáni sakkpartira.

– Mi ez a bőrönd? – lepődött meg Ködkészítő Ködmönös Bogár.

– El is felejtettem szólni, elutazom – mondta gögösen Csumpi.

– Mégis hova?

– A Tündér-szigetre – düllesztette ki mellkasát büszkén a manó.

– Aha – húzta el a száját a bogár. – Tudtad, hogy oda nem léphet be bárki? Csak tündérek engednek be.

– Hála az égnek, hogy még nem indultam el! – könnyebbült meg Csumpi. – Akkor majd elutazom máshova. Én nem vagyok röghöz kötött – mondta dacosan.

– Hát ez a baj? – kacagott fel Ködkészítő Ködmönös Bogár. – Eszem ágában sem volt megsérteni téged! De ha mindenképp el akarsz utazni, akkor legalább engedd, hogy segítsek bepakolni – hajolt a bőröndhöz, és megpróbálta kicsatolni.

– Eszedbe ne jusson! – kiáltotta Csumpi, de már késő volt. A bőrönd felpattant, és a holmi fele a padlóra ömlött.

Ködkészítő Ködmönös Bogár értetlenül pislogott a rengeteg felesleges holmi láttán.

– Mégis mik ezek? Utazásra készültél vagy lomtalánításra? – hahotázott.

Csumpi tanácstalanul nézett körbe, majd ő is kuncogni kezdett.

– Igazából nem is akarok elutazni. De arra jó volt, hogy tényleg összegyűjtöttem egy csomó holmit, amire nincs is szükségem, és a kerékpáromat is megjavítottam – rötyögött elégedetten.

A két barát leült a lomhalom tetejére, és Ködkészítő Ködmönös Bogár felállította a sakkbábukat.

– Ez aztán a rendhagyó péntek délutáni sakkparti – mondta, miközben Nudli magához vette a fél pár ócska strandpapucsot.

Torma Ágnes

A nagyító halála

Ott feküdt a konyha hideg, zsíros, kockás kövezetén. Végtelen csend vette körül. Már nem csilingeltek a szilánkjai, ahogy a földre hullva ezer darabba törtek és szétszóródtak. Döbbenet látta, hogy nagyobb szilánkjai még mindig visszaverik az ablakból beszűrődő napfényt, mintha mi sem történt volna.

Egyszer csak valami rácseppent, majd még egy csepp és még egy.

Dezsőke állt felette, és némán siratta őt, az összetört barátját, akit véletlenül ejtett le, és ölt meg ezáltal. Majd kivágódott a konyha sárga ajtaja, és szétszúzott konttyal, ferdén álló kötényében, gumikesztyűben a kezén Kriszti viharzott be, hangos szitkozódással, hogy már megint mit művelt kétbalkezes fia, amikor egy percre magára hagyja.

– Anyaaaa! – zokogott fel hangosan Dezsőke. – Le-ejtettem őt, és összetört. Nincs többé! Sose lesz ilyen barátom, mint ő volt – mondta szemét dörzsölve.

– Ugyan már! Ez csak egy nyomorult nagyító! Ne csinálj már úgy, mintha egy ember lett volna! – kiáltott rá az anyja. Majd végigrobogott a konyhán, benyúlt a spejzba a seprűért és lapátért. Dühösen húzta össze a nagyító ezer darabját, majd a keretével együtt behajította a kukába. – Menj inkább ki focizni az udvarra a bátyáiddal, és ne itt lopd a napot megint! – ezzel otthagya a gyereket.

Dezsőke csak sírt, ő sokkal érzékenyebb volt, mint a család többi tagja, és a nagyítót ő igenis a barátjának tekintette. Még akkor is, ha emiatt és az egyéb furcsaságai miatt testvérei meg anyja is kinevette.

Odahúzta a szemetest maga mellé, és elkezdte kiszedegetni belőle a nagyobb darabokat. Szerette volna összerakni, bár tudta, ez nem fog sikerülni.

– Jaj, istenem, mit tettem veled! Bocsáss meg nekem, drága barátom – mondta a szilánkoknak, mintha azok értenék a szavát. Köréjük tette a keretet is, hogy legalább azzal visszaidézhesse, milyen is volt.

A következő pillanatban a nagyító ezer darabja beszélni kezdett hozzá.

– Ne sírj! Nincs mit siratni, csodálatos életem volt veled. Sok mindenki használt már mindenre, de melletted éreztem először azt, hogy különleges vagyok. Hogy többre hivatottam, mint ahogy azt gondoltam. Hogy a tudomány, a világ kisebb csodáit neked meg-

mutatva, valami többet, jobbat is tettem a szimpla hasznosságon kívül. Emlékszel, ahogy a kert végében együtt néztük a málnabokor gyümölcsét, ahogy megmutathattam neked a bogyón lévő bolyhokat? Vagy ahogy nyári délutánokon a hinta melletti katángkóró világoskék szirmainak selymes csíkjait felfedtem előtted? És amikor együtt néztük a katicabogarak piros hátán a pettyeket?

Dezsőke arca felderült.

– Hát hogyan emlékeznek! És te emlékszel rá, amikor a fűkamrában lehámoztam a hasábról a kérget, hogy megkeressem alatta a szút, aki olyan hangosan percegett mindig, hogy az ablakon át felhallatszott éjszakánként a szobámba? Te nagyítottad ki nekem a fán a járatokat. Ha te nem vagy, nem is veszem észre, ahogy azon a kicsi lukon kikukucskált a szű-uraság. – Ezzel kezdetét vette a sok-sok közös emlék felelevenítése.

– Tudod – mondta a nagyító –, mielőtt a barátoddá fogadtál, a szomszéd faluban lakó unokatestvéreidnél éltem. De megvallom, nem szerettem ott lakni. Mindkét fiú csak rosszra használt engem. A nyári melegben összegyűjtették velem a nap sugarait, amit én a testemen áterezve egy pontba sűrítve továbbítottam. De a nyelem az ő kezükben volt, és hol egy krumplibogarat égettek meg az összefogott sugárral, hol a szalmabálát gyújtották fel a határban.

– Jaaaaaaaaj, arra emlékszem! – kiáltott fel Dezsőke. – Óriási ribillió volt belőle, mert majdnem ki kellett hívni a tűzoltókat is. Papa és az unokatesóm apukája oltotta el a falubeliek segítségével.

– Nos, akkor értheted, miért nem szerettem náluk lakni. Előtte pedig egy könyvtárosnál éltem, ahol folyton rám pakoltak mindenféle nagy, nehéz könyveket, majd bosszús morgolódással kerestek napestig, és mikor végre leszedték a derekamról, fejemről a könyvkupacot, engem okoltak, hogy szándékosan elbújtam előlük. Pedig én rendszeresen szöngöttam őket a könyvek alól, csak nem hallották meg. Azelőtt pedig egy olyan ember volt a gazdám, akit preparátornak hívtak az ismerősei, és hol különböző csontokat néztek rajtam keresztül, hol meghalt bogarakat tűztek gombostűre a segítségemmel. Mondjuk ezek a bogarak legalább már nem szenvedtek, és nem én okoztam a halálukat – mondta elcsendesedve. – Előtte pedig sok-sok testvéremmel voltunk összezárva egy fiókban. Egy hórihorgas, pelyhes bajuszú fiatalember készített minket. Emlékszem, amikor rám tette

a fémkeretet, beszélt hozzám. Pont úgy értett, mint te. Kérdezte, hogy mit szeretnék? Rózsafa nyelet vagy bodzafát? Esetleg ezüstös fémet vagy rózsaszínű bakelitet? Többször összepasszintott a nyéllal, próbálgatott többet is, hogy melyik az, amelyikkel valóban összeillünk. Gyakran megsimogatott egy szarvasbőr darabbal, amitől mindjárt tisztábban láttam mindent. Amikor elkészültem, beletett egy finom, puha bársonytasakba, megígérte, hogy jó helyre fogok kerülni, sok izgalmas emberrel találkozom, és sok csodát mutatok majd nekik. De addig egy keveset várnom kell, és betett a testvéreim mellé.

Tudod, Dezsőke, nála éreztem először, hogy szeretnek. Nála újjászülettem. Most pedig, életem utolsó éveit veled töltöttem, szintén szeretetben. Úgyhogy ne sírj, és ne sajnáld, hogy meghaltam, mert bár kalandos életem volt, a születésem utáni és most, a halálom előtti időszakom szeretetben telt, egy csodálatos keretet adva nagyító létemnek. Így nem sajnálok én se semmit. Örülök, hogy veled lehettem, és nagyon hálás vagyok érte – ezzel elhallgatott.

Dezsőkének közben felszáradtak a könnyei, és boldog mosollyal az arcán köszönt el végleg öreg barátjától.

Cserni András 11/B

A székaragó

Sötét este, árnyas este, Luca napnak éjjele,
nem világlik, csupáncsak Csörsz Palinak műhelye.

Fontos munka, nehéz dolog emészti fel idejét,
súlyos kérdés, gyötrő talány mardossa a lelkét.
Kis templomban székre állva éjfélkor, ha szertenéz
szenteste a szépasszony vajon felfedi-e kilétét?

Jaj, csak meg ne sejtse szándékát!

Szinte hátán érzi az átkot...

Vigyázz! Jó a boszorkány!

Szórjad a mákot, szórjad a mákot!

Jaj, de hajtja kezét kíváncsiság malomkereke,
mint a molnár malmát hajtja a Tisza sebes vize.
De tudja ám, hogy magát vissza kell kissé fognia,
csak lépésenként, napról napra haladhat ez a munka,
máskülönben a kerítő kiléte rejtve marad.

Csak csodálkozik Cséce népe:

Csörsz ugyan meg mit farag?

Nem kéne sütnie inkább zsemlyét, cipót, fánkot?
Azzal ne törődj! Csak menekülj! Szórjad a mákot,
szórjad a mákot!

Egyik éjjel másik után elrepült lám nyomtalan,
háromlábú székén Csörsz az utolsókat simítja.
Nem evett már, otthon se járt három teljes nap óta!
Szeretőt tart – be sok rossz nyelv háta mögött
súgja-búgja.

Ó, a balgák! Hát nem tudják a pékmester súlyos
gondját?

Ha hazatérne, az követné és megátkozna házát,
ettől fél... Jaj, fel kell sepernem a rengeteg forgácsot!
Székét szorítva indul a templomba. Szórjad a mákot,
szórjad a mákot!

Énekel és imádkozik mindenki áhítatosan,
csak Csörsz lát rémet minden rezdülő árnyékban.
Jaj, mi moccan? Ki zajong? Vajon értem jöttek?
Botor ember, felelj! Az Úrtól félsz, vagy féled?
Rémület és tudni vágyás szinte elveszi az ép esztét...
tovább nem vár, székre feláll, onnan tekint szertesztét!
A tömeg fölött... és hirtelen megáll. Csak reszket ott.

Mert amit lát! Ó, borzadály! Szórjad a mákot,
szórjad a mákot!

Szemébe a hívek közül nem tud nézni senkinek,
csak asszonyának, Matildnak és leányának, Terinek.
Ám arcukon most nem a kedves, szerető mosoly ül,
hanem gúnyos grimasz, mitől érben a vér meghül.

És a hajuk! Nem káprázat? Vörös lett a fekete?
S lábuk között sárga szemű éjszín macska ténfereg...
Az igazság lelkednek talán csak meg nem ártott?

Ezt nem bírja...hát elszalad. Szórjad a mákot,
szórjad a mákot!

Decemberi vad, hideg szél csípi Pali arcát,
a rémisztő felismerés kaparja a torkát,
nagy pelyhekben kavargó hó hűti ki a kezét,
szégyen s bánat könnyei mardossák a szemét.

Bánja már, hogy kíváncsi volt...de jaj,
hogy lesz tovább?

Nincs már boldog tudatlanság...vajon ők meglátták?
Idegen hang hasít az éjbe: két holló felváltva károg...

Fülébe cseng az intelem:

Szórjad a mákot, szórjad a mákot!

Zsebébe nyúl, s ujja kibúj. Kilyukadt a kabátzseb,
egy szem nem sok, annyi mák se maradt,
mi megvédje.

Érzi belül, neki ütött az utolsó órája,
közelgő végzetét reszkető térddel várja.

S meg is jelen könyörtelen mosollyal szép arcán
a márványbőrű, lángos hajú két ifjú boszorkány.

Annál a sírnál állnak, amelyet még ő ásott...
Elfutnál? Hova jutnál? Nincs már mákod, nincs már
mákod!

Mit kívántok?! Tán életem? – kérdi Pali sikoltva.

Életed is kevés volna, jól tudod azt, férjuras
azért, hogy három éve odáig aljasodtál,
vérlázítón te vetted el Terink ártatlanságát!
Könyörögtem: „Hagyd abba!”, de arcul csaptál
durván,
tenyered nyelte el a sok fájdalmas kiáltást...
Napokig elkerült minket messziről az álom!
Elönt a rettegés? Ez már a büntetés...Hol van a
mákom, hol van a mákom?

Nem én tettem! – védekezik. – A bor buzgott
bennem!

Elnyomta a bikavér én ép és józan eszem!
De emlékezz, másnap reggel fejem kitisztult,
és bocsánatot kértem tőletek s az Úrtól...
Eh, mit ér az? Csak üres szó...egyébként felelj
inkább arra,
hogy midőn elvetett magvadból új élet sarjadt,
és ezt megtudtad, akkor is bódító bor irányított?
Ó, Istenem! Itt a végzetem! Ha szórok mákot, vagy
nem szórok mákot.

Én nem... én nem... Magadnak is hazudsz, hogyha
tagadod!

Becsületed utolsó morzsáit is feladod!

Most légy legalább férfi! Mondjad a szemembe,
miért gyötör téged több hónapja az éj száz kísértete?

Pali remeg... térdre hull... szóra nyílik szája:
Hogy a nagy-nagy szégyent elfedjem, gyilkossá
váltam.

Az anyaméhben öltem meg az ártatlan magzatot.
A súly eltűnt...helyére új került. Ne szórd a mákot,
ne szórd a mákot.

Csörsz Pali, ím, összetört: kuporog és zokog,
de még büntetni akarják őt a szépasszonyok.

Szájukból sátáni varázsigék hangzanak...

Valaki beszélne veled, drága férjuras!

Megnyílik a sír...oly apró, mint egy bölcső...
kimászik egy sötét szemű, sápadt csecsemő...

A nora lerántja, hogy szenvedjen...a bűnös
elkárhozott...

Vad sikoltás...majd kacagás... Szórjad a mákot,
szórjad a mákot!

Bűnt biz' nem az követ el, ki a törvény ellen vét,
hanem aki bántja bármely embertestvérét.

Néha egy-egy rossz szó is zarbuzánként pusztít,
egy meggondolatlan tett pedig tomboló tájfunnt szít.
S inentől nincs út, csak lefelé: a bosszú szava szólít,
de nem fenséges angyallá, hanem szörnyeteggé
alakít...

elégtételt veszel, majd céltalanul gyötöröd a világot...
Bezárul a kör...és a gonosz győz... Szórjad a mákot,
szórjad a mákot!

Vörösmarty Mihály Gimnázium, Érd

Rózsafalvi Zsuzsa PhD

(Az OSZK Kézirattárának főmunkatársa volt akkor,
jelenleg a PIM-ben osztályvezető)

A Keveháza és a hun trilógia töredékei

*(Elhangzott Tárnokon 2019. november 29-én a
Heinrich Antal Házban)*

2. rész

Az elkészült, első két éneknyi töredék – mely az
1863-as *Buda halála* előzményének tekinthető – Buda
és Etele közös uralmát mutatja be, valamint egy jós-
ló álomról szól, mely a testvérek közelgő konfliktusát
vetíti előre.

A felvázolt kompozíció középső részéből semmi nem
készül el, a harmadikból is csupán négy ének: Etele
első felesége általi halála, a gyilkosság palástolása,
majd a halottaságyon fekvő Attila vérző sebei, melyek
leleplezik a gyilkos feleséget.

A vázlat és a töredékek egybevetéséből jól látszik,
hogy a Csabáról szóló rész a legkidolgozottabb. A
tervvezetéből az is kiderül, a királlyá választott Csaba
Arany elképzelésében vereséget szenved a trónra törő
féltestvérétől, Aladártól, melyet követően visszatér
az őshazába, hátrahagyva a székelyeket Erdély keleti
szélén. Azonban szövegtöredékek híján többre nem
lehet következtetni.

Arany ismét felhagyott a munkával, s Voinovich ál-
lítása szerint, aki utoljára láthatta a mára már nem
létező kéziratot: „1856 nyarán letisztázta az első két
éneket, 1857-ben a szüenidő előtt újra, nyilván hogy
beleélje magát.” A folytatás tehát abbamaradt, s 1859-
ben keserűen írja a költő szalontai barátjának, Szi-
lági Istvánnak: „Csonka-bonka töredék, az van sok.
De mit ér! soha nem lesz azokból egész.”²

Arany hat év múltán, 1862-ben azonban újra elővette a témát azt követően, hogy a Nádasdy-jutalomra beküldött eposzokkal foglalkozott.³ A Széchényi Könyvtár kéziratban fennmaradt szövegvariáns szerint (K1) februárban, a debreceni szerint (K2) tavasszal (nyilván ez a tisztázat megkezdésének időpontját jelöli) hozzálátott a *Buda halála* megírásához. Az előbbi, az impurum példányra szokásához híven rájegyzete a befejezés időpontját is: „júl. 20. 863.”

Arany hun-tematikájának második, de egyben utolsó teljesen megkomponált, Nádasdy-díjat kapott darabja, mely a Ráth kiadónál önálló kötetként napvilágot is látott, szerencsés témaválasztással és technikai fogással állítja középpontjába Buda és Attila megosztott uralkodását, melyre felfűzi a két személyiség ütköztetéséből adódó konfliktusokat, melyek az idősebbik testvér halálában kulminálnak. A részfeladat ilyenén lezárása azonban a nagyobb kompozíció elkészítésére is ösztönözte, hisz miközben a *Buda halálát* a pályázat számára írta és lezárta, 1863-ban párhuzamosan gondolkodott a *Csaba királyfi* újabb variánsán. Ismét elkészített egy meg nem valósult alaprajzot, mely három fő egységből állt volna, a *Buda halála*, az *Ildikó* és a *Csaba királyfi* című részekből. Ám ez a szöveg sem készült el (III. táblázat), hisz mint az a költő fiának megjegyzéséből tudható, Aranyt egy, a *Buda haláláról* időközben íródott kritika kedvetleníthette el⁴, s barátai ösztönzésére sem vette elő újra a témát.⁵

Hogy 1881 nyarán, halála évében, 18 évvel az utolsó kísérlet után mégis elővette a kompozíciót, azzal magyarázható, hogy nem akarta töredékben hagyni a hun trilógiát, mely elhatározását vélhetően a *Toldi szerelme* sikere is inspirálhatta.

A Margitszigeten kezdte meg az írást, s mivel a korábbi vázlatok nem voltak nála – de az sem kizárt, hogy időközben más koncepciót dolgozott ki – új tervvázlatot rögzített. A kéziratra Arany László visszaemlékezése szerint feljegyezte: „Kezdtém 1881. augusztus 2.«, a végén pedig: »Eddig augusztus 20-án; aztán beteg lettem.«⁶

A mű két éneke készült el: az előbbi a birodalom kontinuitását volt hivatott megénekelni: a görög hadjáratból hazatérő Etelének azt jövendőli egy jós, hogy ismeretlen fia támasztja fel halálát követően szét-

hulló birodalmát. Etele csupán akkor hisz a jövendőmondónak, amikor jelentik számára, hogy egyik felesége, Réka fiat szült távolléte alatt. A második ének ismét Detre ármánykodását tematizálja: lelkifurdalást kelt Attilában Buda halála miatt. Az elkészült textusok homályos viszonyban vannak a tervvázlattal, mely a korábbiakhoz képest csupán elrendezésével hoz újat, valamint Krimhilda/Ildikó bosszújának szerepeltetésével, melyben az immáron özvegy asszony, testvéreit is el akarja veszejteni.

Aranyt műve befejezésében megakadályozta a halál. De ha hosszabb élet adatik neki, talán akkor sem tudta volna egybefésülni a Kézai-, Thuroczy-krónikák és a Képes Krónikákból merített motívumokat, másik fő forrásával, a Nibelung-mondakörrel. A töredékek verselésének differenciája – melyről az egyes töredékek kapcsán bővebben szólunk – is gondolt jelentett számára. Nem hiába írja *Sejtelem* című négy sorosában, halála évében, nyilvánvalóan a Csaba töredékekre is gondolva:

„Ifjúkori munkát öregen ne végezz,
Ha akarod, hogy jól menjen sora véghez,
Mert a keverék-mű a fejedre támad,
Inkább töredéknek maradjon utánad.”

ELSŐ DOLGOZAT (I. tábl.) [1853]

1. Szász Detre
2. Krimhilde
3. „A hatodik énekből”

Mért vijjog a saskeselyű,
Mért szállong a turul s ölyü.

Így énekle Hábor, estvéli homályban,
Nem érték egészen, de érzék mindnyájan:
Szivöket elnyomta tompán sajtó érzet,
Mire nincs egyéb szó: enyészet, enyészet.

(II. táblázat)⁷

Alaprajz 1. 1855-1856.

Első rész :

ETELE ÉS BUDA

*I. Buda király megosztja öccsével az uralkodást
Attila és Buda*

II. Detre tanácsa

Attila vadászni megyen

- III. Etele hadba megyen
 IV. Buda várost épít. V.
 V. Etele hazatérte.
 VI. Buda halála.

Második rész: RÍKA ÉS ILDIKÓ

- I. A jóslat.
 II. Csaba születik. Gyermekkora. Epizód-énekek.
 III. A királynék versengése
 IV. Ríka halála.
 V. Ildikó elűzetik

Harmadik rész :

CSABA KIRÁLYFI.

- I. Etele halála. Átilla meghal, Töredék az első
 részből

- II. A hármok tanácsa.

Menyaszony ébredése

- III. Ildikó ármánya.

Zoárd tanácsa

- IV. Csaba futása.

Attila terítőn

- V. A titok napfényre derül.

- VI. Csaba megtérte.

- VII. A Krimhild-csata.

- VIII. Detre ármánya.

- IX. Halottak harca. A jóslat értelme.

- X. Csaba-íre és A székeleyek

- VI. Rege a csoda-szarvasról.

- VII. A követség.

- VIII. Etele álmod lát.

- IX. Isten kardja.

- X. Etele hadba megy.

- XI. Buda várost épít.

- XII. Buda halála.

- II. rész:

- Ildikó

- I: Isten igazsága

- II. Csaba születik.

- III. ?

- IV. Keveháza.

- V. Isten ítélete.

- VI. Ríka halála

- VII.

- VIII. Csaba nőszül.

- IX.

- X. 1. Lech.

- XI. Három intés: 2. Katalón.

- XII. 3. Róma.

- III. rész: Csaba királyfi

- I. Etele király meghal.

- II. A vezérek tanácsa.

- III. Terítő.

- IV. Krimhild Etelét siratja.

- V. Szoard futása Csabával.

- VI. Krimhild „menyegzője”.

- VII. Detre csínja.

- VIII. Csaba megtér.

- IX. A „Krimhild ütközet”.

- X. Detre ármánya.

- XI. Az ütközet vége.

- XII. Halottak harca.

- XIII. Csaba Etelközön.

- XIV. Csaba hagyása.

- XV. Hadak úta.

(III. táblázat)

Újabb alaprajz, 1863.

Első rész: *Buda halála*.

- I. Buda megosztja öccsével az uralkodást.

- II. Detre tanácsa.

- III. A tanács visszafelé.

- IV. A vadászat.

- V. Folytatás.

¹Voinovich Géza: *Jegyzetek. [Keveháza. Buda halála. A hun trilógia töredékei.] AJÖM. IV. 225.*

²Arany János – Szilágyi Istvánnak, *Nagy-Körös octob. 25. 1859., AJÖM. XVII., 342.*

³Keresztury Dezső, „Csak hangköre más”, *Bp., Szépirodalmi, 1987., 361- 362.*

⁴Buda haláláról szóló névtelen bírálat a *Pesti Hírnökben jelent meg (1864. ápr. 2., 5., 7.), amelyet valószínűleg Földi Géza írt.. VÖ: Voinovich Géza, Arany János életrajza. 3. kötet 1860-1882, 167 és AJÖM, XVIII., 1018-1019.*

⁵Vö: „Ajándékozod meg irodalmunkat még ez évben a magyar eposok eposával, Csaba királyfival.” Szabó Károly- Arany Jánosnak, *Kolozsvár jan. 1. 1867. AJÖM XIX. 61*

⁶Arany László: *Bevezetés, Arany János hátrahagyott iratai. I. Versei. Bp., Ráth, 1882. VII.*

⁷*Kurziváltam az elkészült részeket a megvalósult címvariánssal.*

Szabó Ilona Valéria

Kismarjai Bocskai István

A csonka tornyú templom

„Három a magyar igazság”, tartja a mondás, amely a kismarjai templom esetében beteljesedett. A lakosok háromszor építették fel, illetve építették át templomukat, amely mára országos jelentőségűvé nőtte ki magát, nemzeti kegyhellyé vált, hiszen ebben található Kismarjai Bocskai István fejedelem őseinek feltárt és 2006-ban nemzeti közkinccsé lett kriptája.

A Szűz Mária tiszteletére emelt és szentelt templom első építését a XIII. századra, a tatárjárás utáni időszakra teszik a történészek¹. „Furcsa alakú, a hajó majdnem négyzetes, kedves kis bumfordi templomocska lehetett”² – írja róla dr. Nepper Ibolya, a Bocskai-kripta feltárását irányító vezetőrégész. A mai templom alatt húzódó Árpád-kori templomról megállapítja, hogy bár az alapozás és a falak masszívak, készítésük módja nem tapasztalt mesterek munkájára utal, tehát valószínűleg a helybeliek maguk építették, az akkoriban szokásos Árpád-kori templomok méreténél jóval nagyobbra, ami nagylétszámú és jómódú településre utal.

kevésnek bizonyulhatott. Így szükségessé vált az új templom megépítése, amelyet részben a régi alapjaira építettek késő barokk stílusban, és 1805-ben szentelték fel.

Később egy újabb földrengés rongálta meg, amelyet a két világháború során elszenvedett károk, majd újabb renoválások követtek. Az 1950-es évek végén másodjára is ledöntötte toronysisakját egy szélvihar, de helyébe újat azóta nem építettek. Csonka tornyával és toronyórájával a község meghatározó látványa, bástya-szerű alakja Kismarja felé közelítve már a távolból feltűnik. Felújítottan, a 2000-es évek elején szerzett, régi lakosoknak még szokatlan csupaszágával büszkélkedik, ekkortájt tűntek el körül a templomkert védettséget élvező 18-20 méter magasságot is elérő ezüst hársai. Hús árnyékukban beszélgettek valaha a helybeli asszonyok, miközben sorukra vártak, hogy a község két fűrt ártézi kútja közül ennél töltsék meg kannáikat.

A templomkert mellett található Bocskai István bronzból megformált „szablyás” mellszobra, amelyet Tóth András debreceni szobrász, Tóth Árpád költőnk édesapja készített. A három méter magas körüli alappal ez a felirat olvasható: „Emelték a kismarjai hátlás utódok 1911”.

A templomot az 1500-as évek körül több mint 30 méter hosszúságúra bővítették, és harangtornyot is építettek hozzá. Az alapokban található repedések arra utalnak, hogy az 1770-80-as években a Partiumot sújtó földrengés a középkori templomban is károkat okozott. Bár tartószerkezettel próbálták megerősíteni, ez

¹ Varga Gyula, *Egy falu az országban, Debrecen, 1978, 5 p.*

² Sárkány Viola, *A kismarjai Bocskai-kripta. Honismeret, 2004/5. 7-10.*

Szabó Ilona Valéria

**Lénard Sándor, egy magyar orvos-író
a világ végén**

Mióta magam mögött hagytam a kötelező olvasmányok korát, megengedhetem azt a fényűzést, hogy csupán kedvtelésből olvassak irodalmat. Esténként, a napi teendők elvégzése után, mint jutalom, úgy vár rám az ágy mellé készítve irodalmunk valamelyik gyöngyszeme. Amikor egy-egy gondosan kiszemelt könyv valódi csemegének bizonyul, szinte sajnálkozva érek a végére. Nemrégem egy nem széles körben ismert, különleges sorsú magyar író könyveire bukantam, akinek nemcsak élete, de irodalmi tevékenysége is ritkaságszámba megy.

Mert kinek és miért juthat eszébe, hogy lefordítsa Micimackó történeteit latinra? Nem másnak, mint egy igazi nyelvtehetségnek, Lénard Sándor orvosnak, aki a magyaron kívültizenkét nyelvet beszélt, többet közülük anyanyelvi szinten. Hét verseskötete jelent meg németül, két orvosi szakkönyvet írt olaszul, és könyveit maga fordította angolra. Nem is beszélve a latinul írt könyveiről!

Mert ugyan a kiadók először nem láttak fantáziát a Micimackó latin változatában, az elutasítást azzal indokolva, hogy a gyerekek nem beszélnek latinul, a felnőttek pedig nem olvasnak gyerekeknek szóló könyveket.

Amikor azonban mégis kiadták, negyedmillió példány fogyott el belőle két év alatt, és neve Alexander Lénardként egycsapásra ismertté vált a világban. A The Times irodalmi melléklete latinul méltatta a mesekönyv fordítását, amely napjainkig is használatos a latin nyelv tanításában. Az angol elnevezés, Winnie the Pooh mintájára Winnie ille Pu lett a fordítás címe. Lénard Sándor, aki a háború alatt Ausztriából először Olaszországba menekült, majd 1951-ben Brazíliába vándorolt ki, egy őserdő szomszédságában megbújó kis településen töltötte életének hátralévő részét. Magyar maradt, akinek lényé mélyen az európai kultúrában gyökerezett, és miután abból kiszakították, a gyökérzetet tudatosan, mindennapi intellektuális tevékenységgel, írással, olvasással, zenével és zenéléssel táplálta, mert tudta, hogy szellemiségét csak így tudja életben tartani. Igazi polihisztor volt, aki kiválóan zongorázott, és a brazil völgyben meghúzódó házáat, amiről a Völgy a világ végén és az Egy nap a láthatatlan házban című könyveiben olvashatunk,

a Sao Pauló-i Televízió Bach-versenyén megnyert pénzdíjból vásárolta. Tanulmányorozatot írt a berlini Rádióknak a csupán kevesek által beszélt nyelvekről, a botokudtól az újlatinig, s ezeket a nyelvészeti-bölcséleti írásokat azután 7 Tage Babylonisch (Hét nap bábeliül) címen adták ki Németországban.

Foglalkoztatták a kis nyelvek, sorsuk, fennmaradásuk vagy kihalásuk, hiszen ő is egy ilyen, a magyar nyelvet igyekezett rendszeres olvasással és írással frissen tartani magában. Ez azért is volt önmagában nagy teljesítmény, mert életének csupán az első nyolc évét töltötte Magyarországon, a magyar nyelv ápolását azonban mindennapi kötelességének tartotta. „Mégis olvasnom kell, legalábbis magyarul... A mi mindennapi magyar szavunkra szükség van. A távol élő »kísérője és kísértője« nélkül elveszett. A magyar nyelv olyan, mint egy hangszer: aki játszani akar rajta, annak minden áldott nap gyakorolnia kell... A magyart – ez félelmetes – el is lehet felejteni!”

Sóvárgása az európai kultúra iránt minden írását átjárja. Olvasásuk közben az ember, miközben együttérez a szerzővel, hálát ad a sorsnak, hogy magyar földön élve nem kell ettől elszakadnia. Közös európai és magyar zenénk, irodalmunk, képzőművészetünk, történelmünk körülvesz bennünket, jelenlétét természetesnek fogjuk fel, mert benne élünk. A hiányát akkor vennénk észre csak igazán, ha kontinensünktől oly távolra kerülnénk mint Lénard Sándor. „Ahol egy hegedű van, az már Európa – olvastam egyszer. Hozzátenném: Kant és Bach, Vivaldi és Mozart korának boldogságát ott találom, ahol egy zongora áll, ahol felhangzik a régi, nyugati, többszólamú, az összhangzatlan és az ellenpont jóságos és kérlelhetetlen törvényei szerint fogantatott zene. A honvág alábbhagy a könyvtárakban, eltűnik az orgonásípok közt.”

Könyveiben a honvág meghatóan, olykor torokszorítóan, mégsem elvont fogalomként ölt testet. A trópus forróságában, a buja vegetációban vágyakozik az európai ember számára oly természetes váltakozó évszakokra és jellegzetes növényzetre. Így ír erről az Egy nap a láthatatlan kertben című könyvében: „Olyan fákat szeretnék, melyek a rövid telet képviselő júliust kihasználva elvesztik lombjukat, és meztelen ágakkal merednek a felhőkbe. Egy kis reggeli köd az ágakon, egy alkonyat merev, fekete karók mögött, csillapítaná a honvágyat.”

Kiterjedt levelezőkapcsolatának köszönhetően sikerült szert tennie egy maroknyi zöldborsóra, amely

számos országon keresztül, sok viszontagság közepette jut el Európából az őserdő szélén, a völgyben található „láthatatlan házaiig”. Az idegen földben, sok kényeztetéssel termőre fogott, Európában honos zöldség végül gőzölgő borsóleves formájában csillapítja ideig-óráig a soha meg nem szűnő honvágyát.

„Azt vélhetné az ember, hogy „Péter megreggelizett” angolul azt jelenti, hogy „Peter had his breakfast”. Szó sincs róla. Péter paprikás szalonnát evett, búzalisztból sült kenyeret, amelyben főtt krumpli, köménymag és só is volt, és egy kis szilvóriumot hajtott le hozzá. Peter viszont teázott, zablisztet kanalizott, tükörtojásban nézte magát, és egy füstölt tengeri hal szárazföldi pályafutásának vetett véget. Még a reggeliket sem lehet összehasonlítani. Aki régen él távol szülőföldjétől (állam, haza, nemzet, hon után a dolgok újabb álarca), megtanul valamit: az evés nemcsak éhség-, szomj-, munkakérdés: honvágykérdés is!

A Brazíliában letelepedett sokféle népcsoport (az afrikai, indiai és portugál bevándorlókon kívül az európai német, olasz és zsidó közösségek) kultúrája, hagyományai, nyelve és étkezési szokásai iránt nagy érdeklődést tanúsít, és ezekről élvezetesen számol be írásaiban. Szokatlan világba kalauzol bennünket, írásai emlékezetes olvasmányok.

Hangyássy Zsuzsa: Színek 2.

Úton

(részlet a kisregényből) 4. rész

Pozsony, 1743.

Sámuel mester egész kiterjedt családja emberemlékezet óta Pozsonyban élt. Ősei két kezükkel keresték a kenyerüket, ahol volt munka, oda mentek, de a család soha nem hagyta el Pozsonyt. Fával dolgoztak, építettek házakat, készítettek bútorokat.

Igazi mester csak Bauer Sámuel lett, akinek keze munkáját már nem a tót parasztlányok kelengyés ládája dicsérte, hanem főúri kastélyok faragott bútorai, ékszeres ládikái. Apja már idejekorán felismerte fia művészi tehetségét, és vándorinasnak adta nagy hírű külföldi mesterekhez.

Hírneve egyre terjedt, hamarosan annyi munkája lett, hogy legényekkel, inasokkal dolgoztatott. Elvette az asztalos céhmester lányát, és idővel olyan becsülete lett a céhben, hogy évenként szavazattöbbséggel újraválasztották céhmesterré. Tisztelték az egész városban, amely egyre gazdagabb lett, de nemcsak a város, a polgárai is.

Békében éltek egymás mellett a magyarok, a németek, a tótok, de a katolikusok és az evangélikusok is. Sámuel mester katolikus lévén a Szent Márton székesegyházba járt a családjával. Bár lett volna pénze, hogy a város úri részén építkezzen, de a mestersége miatt is a külvárosba szorult.

A hatalmas fakapu gyakran nyílt ki, beeresztve a lovas szekereket, amelyek befelé a nyers faárut, kifelé a kész árut szállította.

Minden egy helyen volt Sámuel mester birodalmában. Alul, az udvar szintjén a műhelyek, a legények és az inasok szállása, étkezője és a raktárak. Az első emeleten a konyha, a kamrák, a család ebédlője. Itt volt a nagy tárgyaló is, ahol a céh gyűléseit tartották. Minden falat és plafont fával borítottak, ahogy egy asztalos mesterhez illett. A padláson kicsi, de takaros szobában lakott a házi cselédség, akiket Katerina aszszony kemény kézzel kormányzott.

Nemcsak a cselédeket, de a gyermekeit is, szám szerint négyet. Három leányt és az egy szem fiút, akit már 14 évesen az apja az örökösének szánt. Úgy intézte, hogy legalul inasként kezdjen, ami nem nagyon tetszett Bauer Gerzsonnak. Mindenben járt az esze, csak a munkán nem. Hamar kiderült, hogy egyszerű asztalosnak beválna, de apja művészetéből semmi

nem szorult belé. Sámuel azonban reménykedett, hátha az idő múlásával benő a feje lágya.

A lányok közül a két idősebbik már férjnél volt, ott-hon csak kedvence, a mindig vidám, mosolygós Bauer Krisztina maradt. Minden jó tulajdonság apjából, anyjából ebben a lányban kelt életre. Becsületessége, eszessége munkabírása az apjáié, háziassága az anyjáié volt.

Josef csodálkozva nézett körül, amikor porosan, éhesen a nyári melegtől eltikkadva belépett egy falba épített hatalmas kapun. Ilyet még sohasem látott, bár Pozsonyig hol gyalog, hol szekéren, ami akadt az úton Battától, sok falun, városon átment.

Később, amikor jobban megismerte a várost, tudta meg, hogy a Halász-kapun, a déli, a Duna felé vezető úton érkezett meg azon a meleg nyári délelőttön. Minden égtáj felé nyílt egy kapu, mert az egész várost fal vette körül. Északon a Mihály-kapu, keleten a Szent Lőrinc-, nyugaton a Vödric-kapu.

Mária Terézia királynőnek nem tetszett, hogy Pozsony ilyen erődítménnyel védi magát. Történetünk idején azonban még állt a déli kapu, ahol Josef a városba érkezett. Semmi másra nem vágyott, csak egy jó hűvös helyre, egy tál meleg ételre és egy kancsó hideg vízre.

– Bátyámuram! – szólított meg egy, a ruházata és a szerszámai alapján halásznak vélt embert, aki kifelé igyekezett a városkapun. – Idegen vagyok itt, most érkeztem hosszú útról. Eligazítana? Alkalmatos szállást keresek, na meg olyan helyet, ahol szívesen látják az idegent egy tál jóféle ételre.

– Aztán honnan, kedves öcsém? Mi dolga a mi városunkban?

– A Duna mellől, egy kis faluból, Battáról jöttem mesterséget tanulni. Asztalos lennék, de olyan mestert keresek, akitől tanulhatok.

– Akkor pont jó embert szólított meg, mert én ismerek ilyet. Minden héten pénteken viszem a friss halat Katerina asszonynak, Bauer Sámuel asztalos céhmester feleségének. Katolikusok, így aztán pénteken csak halat esznek. Menjen csak tovább a Halász utcán, onnan a Főtérre ér, majd ott eligazítják, merre van Sámuel mester háza. Vendéglőt meg talál Pozsonyban, többet is, mint kéne. A Vaskutacska, az való öcsémuramnak. Magyar a konyhája meg német is. Hazai ízeket talál, meg barátságos vendéglőt, aki jóféle sört is főz, de a bora sem megvetendő.

– Köszönöm a szíveségét, bátyámuram. Alkalomadtán talán még viszonzhatom.

Azon a vasárnapi napon a templomból hazatérve éppen végeztek az ebéddel, mikor valaki hosszan megverte a nagykapu kopogatóját.

– Ez meg vajon ki lehet? – mérgelődött Sámuel mester. – Ki zavar fényes délben? Most akartam elszívni a pipám, aztán ejtőzni egyet a kanapén. Eredj, leányom, nézd meg, ki van a kapunál! Ilyenkor nincs lent senki, aki kaput nyisson.

Futott Krisztina, nyitotta a kaput, magas, szőke hajú, jóképű fiatal férfi állt a kapuban, aki – hogy egy láthatóan kisasszony nyitotta ki – kellően zavarba is jött. – Jó napot kívánok! – gyűrögette kezében a kalapot, amit illendően le is vett a fejéről. – Elnézést a vasárnapi alkalmatlankodásért, de messzi földről érkeztem, és Bauer Sámuel céhmester urat keresem. – Fáradjon be az úr! Azonnal szólok apámnak.

Sámuel mester kíváncsian nézte a jövevényt, aki a lánya után lépett a szobába.

– No, fiam, szólaljon hát meg – biztatta a legényt, aki egyre jobban zavarba jött, így szembetalálkozva az egész családdal.

– Bauer Sámuel cégmester uramat keresem. Hallottam hírét, és egyenesen ide jöttem, kérdezgetve lakhelyét a városban.

– Én vagyok Bauer Sámuel, de fiamuramban kit tisztelhetek? – kérdezte a mester, akinek egyre jobban tetszett a jövevény. Már nem is nagyon bánta, hogy megzavarják a vasárnap délutáni szunyókálását.

– Hernold Josef vagyok. Battáról jöttem, egy Duna melletti kis faluból, nem messze Buda alatt.

– Aztán miért pont engem kerest?

– Asztalos volnék, de még nem tudok sokat. Tanulni szeretnék mester uramtól.

– Nem addig van az, fiatalúr! Nem úgy van, hogy csak bejövünk az utcáról, és tanulni akarunk, ami nagyon becsülendő, de ennek szigorú szabályai vannak.

– Tudom én azt, mester uram. Már otthon tájékozód-tam. Hoztam minden hiteles iratot. Igazolást tanúkkal, hogy törvényes házasságból születtem. Tisztességes földműves az apám, a vallásom római katolikus. Két falumbéli írta alá a kezességet, hogy a kellő forintokat kegyelmednek kifizetem, és a tanulóéveimet becsülettel letöltöm.

Na! Nem is olyan nyámnyila ez a gyerek, ahogy elsőre látszott – de ezt már csak gondolta.

– Josef? Ilyen neveket adnak Battán a gyerekek?

– Dehogy, a magyaroknak nem, de én származásom

szerint német vagyok. Nagypám Paulus Hernold, a múlt század végén menekült egy bajorországi kis faluból. Akkor még Százhalomnak, de most már Batánának nevezik, itt telepedett le. Magyar lányt vett feleségül Ercsiből. Van egy öcsém, Matheus. Úgy egyeztek meg annak idején, hogy német és magyar nevet is adnak a gyerekeknek. A nyelvet is megőriztük. Beszélünk magyarul és németül is.

– Na, ez derék! Pozsonyban lakik mindenféle náció, jól jön a nyelvtudás. Aztán hozott-e nekem valamit, amiből azt látom, nemcsak gyalulja a deszkát, de valami ki is kerül a keze alól? Én jövődö mestereket tanítok, falusi asztalost nem vállalok.

Hernold Josef lassan letette a földre a hátizsákot, és kitett az asztalra a mester elé egy faragott, díszes, fényesre pácolt, sötétbarna dobozkát, amolyan ékszer-tartónak valót.

– Ezt hoztam, mester uram, ha meg nem sértem! Magam faragtam még otthon. Több is készült, de ezt találtam arra méltónak, hogy elhozzam mester uramnak.

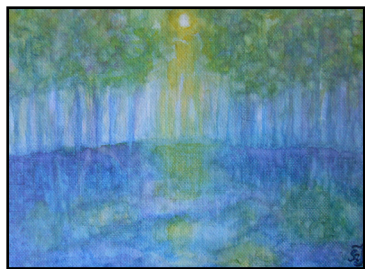
Bauer Sámuel egész életében erre várt. A tanítványra, akit saját fiában nem talált meg. A művészt, aki életre kelti a fát. Látta a hibákat is, de végtére is tanulni jött a gyerek.

– Kedves fiam, meggyőző ez a munka, de messziről jött ember azt mondd, amit akar. Ez nem bizalmatlanság, csak óvatosság. Itt a műhelyben készítsen egy ugyanilyet, akkor örömmel fogadom fel inasnak három évre.

– Köszönöm, Sámuel mester. Nem fog bennem csatlódni, ígérem.

– Kísérd le, Gerzson, ezt a vasárnapi jövevényt. Mutasd meg a szállását, és a szakácsnő adjon neki ebédet. Sámuel mester fia eddig is görbe szemmel, irigyen nézte, hogy apja mennyire csodálja a dobozkát, és szívében sötét gyűlöletet ébredt.

(Folyt. köv.)

Kávráné Szedmák Ilona: Ébred az erdő

E jeles évforduló kapcsán visszatekintünk: nem a mi közösségünk irodalmi értékeire (azt már többször megtettük), hanem városunk irodalmi múltjára, kultúrtörténeti eseményszámba menő folyóirataira, hagyományaira, egyéniségeire emlékezünk.

Buda Attila irodalomtörténész

A Duna-part első tíz évéről

(Elhangzott az ÉRDI KULTURÁLIS NAPOK keretében megrendezett 10 éves a Duna-part c. rendezvényen a Csuka Zoltán Városi Könyvtárban 2010. szeptemberében)

Tízéves a **Duna-part** című folyóirat.

Sok ez vagy kevés? Ha azt nézzük, hogy első irodalmi lapjaink, az Urania, a Magyar Museum, az Orpheus csak néhány évfolyamig jutottak el a XVIII. század végén, a Duna-part kimondottan bátyjuk lehetne. De ha arra tekintünk, hogy például a Századok, a Magyar Könyvszemle, az Egyetemes Philologiai Közöny, a Természettudományi Közöny – mai nevén: Természet Világa – első számai, korabeli szóhasználatlaltal: füzetek 1867 körül jelentek meg, s azóta is folyamatosan jelen vannak az olvasók előtt, hát azt kell mondani: van még bőven lehetőség a Duna-part előtt is. Persze az idő relativitásával mindenki szembesülhet: például munkába menet, a saját autóban vagy egy közlekedési eszközön töltött tíz perc hol örökkévalóságnak, hol szempillantásnyi időnek tűnik. Ráadásul ez az ezredfordulóval kezdődő évtized valójában nem is tíz évfolyamot jelent, hiszen 2005-ben és 2006-ban ki is maradt kettő, ami nyomban arra utal, hogy – a közfelfogással némiképp ellenkezőleg – a tudományos lapok megjelenése biztosítottabb, mint a tisztán szépirodalmi vagy szépirodalmi és kulturális lapoké, hiszen az esztétikai/történeti értékek sokkal jobban ki vannak téve az általános felfogás változásának, rokon- és ellenszenveinek, mint a szigorúan vett tudományos – fizikai, kémiai, biológiai és más szakági – diszciplínák.

Az első évfolyam első számának elején a **főszerkesztő, Büki Attila** rövid bevezetője olvasható, a megírása idején még csak tervezett folyóirat programbejelentéseként. Ebből a néhány sorból, amely – mint a megvalósult számok mutatják – érvényességét nem veszítette, két gondolatot érdemes kiragadni. Az egyik

felkínálja a lap oldalain az együttműködést az írástudó embereknek, a másik a városnak, azaz Érdnek önmagához méltó, igényes önismeret-megalkotást sugallja. Azaz vállaltan fórumot biztosít, emellett identitást erősít.

Együttműködés és önismeret a kezdet két központi kérdése, amelyek, az első évtized után nyugodtan ki lehet jelenteni, a szerkesztés folyamatosságát úgy biztosították, hogy az magába foglalja a folytatás lehetőségét is. A kiforrott elképzelést alátámasztja a lapszámok egységes tipográfiai képe, a borítók azonosága és a következetes szerkesztési anyag sorrendbeli elve, amelyről itt összefoglalólag érdemes néhány szót ejteni.

A Duna-part ugyanis kezdettől erős jelenkori képzőművészeti érdeklődéssel rendelkezik, amire az első borítók egy-egy alkotás reprodukciója utal, ezáltal a borítók önmagukban már most egy virtuális tárlat sorozatképeit adják. A lapnév az első néhány évfolyamon még verzál betűtípussal jelent meg, a két év kihagyás után azonban kisbetűs, kurrens felirat kerül a borítókra, evvel finoman jelezve, hogy bizonyos szempontból új folyamról van szó. Az egységet, az összetartozást erősíti meg evvel szemben a hátsó borítók egységes közlési elve, amennyiben mindegyiken egy-egy vers kézírata látható, az adott számban szereplő szerzők munkái közül; ezáltal is közelítve egymáshoz az írásos és a vizuális kultúrát.

A Duna-part önmagát irodalmi, kulturális és társadalmi folyóiratként azonosítja, célszerű tehát eszerint áttekinteni közleményeit, rovatbeosztását: miként felel meg ennek a célkitűzésnek, s mutatnak-e valamilyen elmozdulást, módosulást ebben az irányultságban a megjelent évfolyamok?

Az irodalmi jellegnek minden folyóirat közleményei között értelemszerűen maguk a különféle műfajú szépirodalmi alkotások, illetve a recenziós/kritikai rovat felel meg. A szépirodalom valóban legfontosabb alkotóeleme az eddig megjelent számoknak, egyben fizikailag is keretet alkot, tekintve, hogy minden eddigi füzet a Szépírással kezdődik, s a Könyvjelző recenzióival fejeződik be. Az önálló művek felölelik a verseket – ebből olvasható a legtöbb – a prózai munkákat – önálló novellák, elbeszélések, illetve regényrészletek –, valamint a színpadi előadásra szánt, párbeszédese műveket. Igen gazdag az alkotói

névsor, amely főként a közép- és középnemzedéket foglalja magában, de a lap bátran támaszkodik a fiatalokra is, vállalva az írói-költői felfedezések bizonytalanságait. S regionális orgánumként a szerkesztés nagyon okosan azokat a szerzőket kívánja megszólaltatni, akiknek valami elkötelezettségük van Érddel, Pest megyével, akik nem tartoznak a (fő)városi lapok állandó szereplői közé. Láthatóan kialakult egy viszonylag állandó szerzői gárda, akikre az első körben lehet számítani, és akik szívesen adják a Duna-partnak írásait. Az első szám országosan ismert költői: Kiss Dénes, Nagy Gáspár, Serfőző Simon, akik később is jelen maradtak, azt az első sorban vidéki olvasókört szólították meg, akiknek valójában a lap is készült; a jelző itt természetesen csak annyit jelent: első sorban nem a fővárosi sajtó olvasóit. Később melléjük lépett Turcsány Péter, Fecske Csaba, Kiss Benedek, Ágh István, Mezey Katalin, Büki Attila, Utassy József; mindegyikük bővítette a kezdeti befogadói bázison, s az említettek természetesen csak kiragadott nevek, az egyik közlési szempont alátámasztására. Mellettük, velük egyenrangúan vannak jelen a regionális értékek hordozói, akik első sorban Érdhez kötődnek: Bíró András, Mogyorósi Erika és mások. Kezdetől tért kaptak a fiatalok, az írói-költői pálya elején álló szerzők is.

A jelen és a jövő feltérképezése mellett másodsorban vizsgálni kell azokat a közleményeket is, amelyek a hagyományhoz fűződő viszonyra mutatnak. Rögtön az első szám válogatást közöl Csuka Zoltán hátrahagyott munkáiból, versekkel és egy közöletlen előadással idézve meg a lap szerkesztésének helyi biztosító könyvtár névadóját, az 1933-tól érddel lakost, aki a délszláv-magyar kapcsolatok fontos képviselőjeként a lap szerkesztése számára nemcsak alkotóként, de szervezőként, kapcsolatteremtőként is példát mutatott. Utóbbi a Duna-part rovatai közül a Horizont jelenlétével támasztható alá. Ebben a blokkban nem magyar szerzők, költők és prózáírók kétnyelvű közleményei olvashatók, ösztönözve egymás kultúrájának megismerésére, az anyanyelv fejlesztésére, csiszolására, a nemzeti főbiák csökkentésére.

Román, lengyel, orosz, német, krími tatár, olasz, horvát, finn, csuvas, litván, svéd szerzők alkotásai olvashatók eredetiben és magyar műfordításokban. Olyan jelentős szerzőké, akik kívül állnak a magyar líra, a magyar irodalom hagyományos angolszász/francia irányultságán, viszont nemzeti létük, történelmük, ennek következtében világképük, kifejezési

rendszerük folytán talán közelebb állnak a sajátunkéhoz, mindenesetre itthon ismeretlenebbek, de nem értelmetlenek a megismertetésre és megismerkedésre. Közülük – egyenlők közt elsőként – Anna Ahmatova nevét kell kiemelni.

A magyar irodalom hagyományos versközpontúsága természetesen uralkodik a szépirodalmi közlemények között, de a prózai műfajok is képviselve vannak: novellákkal, naplójegyzetekkel, regényrészletekkel. Már volt szó az előbb a hagyományhoz fűződő kapcsolóról, amire egy-egy füzetben néhány, szinte tematikus egységet alkotó írás is utal. Az első számban például Molnár Imre köszönti Csoóri Sándort, a másodikban Vezényi Pál idézi fel Mirtse Ágnes életét és munkásságát. Később Cs. Varga István közölt emlékező sorokat Kalász Lászlóra és Rónay Lászlóra, a 2003/2-es számban pedig szinte kis Páskándi Géza-blokk olvasható, majd a következőben ismét Csuka Zoltánt idézi meg néhány szerző. Kovács József László Krúdy Gyulát, Bágyoni Szabó István pedig Ágh Istvánt hozta emberközelbe. A 2004. évi 3. számban, nyilván a születési évforduló miatt több szerző fordult Balassi Bálinthoz, s tanulmányok foglalkoznak többek között Benedek Elekkel, Bánffy Miklóssal, Reményik Sándorral, Nemes Nagy Ágnessel vagy éppen a Nyugat centenáriummal. 2007-ben Nagy Gáspár halála után az első összevont számban többen emlékeztek rá. A 2008. évi utolsó szám Kosztolányi Ádám Zágonyi Ervinnek írt, érdekes adalékokkal tűzdelt, jegyzetekkel és magyarázatokkal ellátott leveleit közli. Zágonyi korábban monográfiát írt Kosztolányi Dezső és az orosz irodalom kapcsolatáról, s a levélváltás az író fiával eközben keletkezett.

Hosszasan lehetne még folytatni a sort, de talán ennyi is elég annak bizonyítására, hogy a szerkesztés, az egyes szerzők a jelen mellett figyelmet fordítanak a múltra is, keresik a kapcsolódási pontokat, mindazt, ami a megszólalásnak, a folytatásnak biztonságot adhat.

A *színházművészetet* Szokolczay Lajos, Ablonczy László írásai képviselik, a *regionalitást* Büki Attila Smuk Imrével folytatott beszélgetése. S önmagában is egyedi színeket, örömet és bánatot egyaránt felmutató interjút készített Szokolczay Lajos Faragó Laurával. Ugyanígy a tájékozódást segítik, az iránytűszerepet töltik be az egyes számok végén olvasható ismertetések, recenziók. Azt a tematikai gazdagságot képezik

le, amit magának a folyóiratnak a szerkesztési elve mutat, az irodalmi, kulturális és társadalmi művek iránti érzékenységben.

Másfelől igen jelentős szerepet töltenek be a folyóiratban közölt *képzőművészei írások* is, amelyek részben bemutatók, (meg)ismertetések, részben pedig kritikák. Az 1990 utáni években gazdag és pezsgő képzőművészei élet alakult ki Magyarországon, műhelyek, irányzatok, alkotók párhuzamos, egymást erősítő, egymást ellenpontoszó munkássága erősödött meg, s jelentős képzőművészek munkássága kötődött inkább a helyi műhelyekhez, mint a fővároshoz. Ezek az alkotói közösségek többnyire egymás előtt is ismeretlenként működtek, de főképp a közönség nagy része előtt elrejtve – holott jelentős értékeket hoztak létre.

Fontos szerepet tölt be tehát a Duna-part, amikor rendszeresen vállalkozik az alkotók, a kiállítások, az összetartó képzőművészcsoporthoz bemutatására, ismertetésére, kritikájára. Erre is önálló rovatot hozott létre, *Galéria* címmel. Már az első számba bemutatta például Kéri Mihály a Patak Csoportot, majd Wehner Tibor, P. Szabó Ernő, Novotny Tihamér, Szokolczay Lajos írásait kell kiemelni, amelyek a legtöbbet tették a kortárs alkotóművészet bemutatásáért. Természetesen ez a képzőművészeti irányultság az egyes lapszámok illusztrációiban is megmutatkozik – a borítokról már volt szó korábban –, ezt a szerkesztési vonalat feltétlenül meg kell tartani, és folytatni kell a következőkben is.

Jelen vannak természetesen a különböző műhelyek is, kiragadva néhányat: Vajda Lajos Stúdió, a Dél-Buda Környéki Regionális Művészeti Egyesület, az X-ART Egyesület, olvasható kritika, bemutatás többek között a 2004. évi érdi téli tárlatról, a 2008. évi V. Európai téli tárlatról, az Ikon Csoport esztergomi kiállításáról, a Matéria Művészeti Társaság szentendrei kiállításáról.

És magától értetődően kerül sor bemutatásokkal vagy bemutatkozásokkal, interjúkkal és vallomásokkal magukra az alkotókra is: Mosonyi Kiss Gusztávra, Eöry Emilre, Olasz Attilára, Puha Ferencre, Kusztos Endrére, Miklosovits Lászlóra, Fejér Zoltánra és másokra, a gazdag névsort sokáig lehetne még folytatni. A képzőművészet mellett helyt kapott a *fotóművészet* is, mivel Sára Sándor fényképeiről Kincses Károly, Baricz Katalin fotóművész kiállításáról Szokolczay Lajos írtak értő bemutatót. Az említettek mellett még mások is szerepelnek összefoglalóbb vagy egyedi,

elméletibb, illetve a művészi gyakorlatra tekintő írásaikkal, Novotny Tihamér például a Kortárs Magyar Művészeti Lexikon hiányait veszi számba, míg Kéri Mihály Friedrich Ferenc érdi emlékművét mutatja be.

A szépirodalommal és a képzőművészettel azonos jelentőségű a *Nyílt tér* nevet viselő rovat, sőt, meg lehet engedni, hogy bizonyos közleményei önmagukon túlmutató értékkel bírnak, pillanathoz kötöttségük ellenére az utókor érdeklődését is kiváltó anyagot tartalmaznak. Nyílt tér elnevezésű rovatot már a kiegészítés körül megjelent hazai lapokban is közöltek a szerkesztők, például a Vasárnapi Ujságban is; elsősorban magánvélemények közlésére szolgált, természetesen nem magánpanaszok közreadására. Később – az első világháború után – a hazai gyakorlatból ez a megközelítés elmaradt, aminek legfőbb oka az óvatosság, az (ön)cenzúra volt; fennálló problémák tisztázására törekvő kibeszélése miatt azonban kimondottan megerősítendő dolog újból evvel az elképzeléssel találkozni.

A *jelenkori társadalmi problémák* egyik legjelentősebbike az öregedő társadalom, nem kizárólag magyar jelenség ugyan, de nálunk is igen fenyegető jövőbeli körülményeket sejtet. Zentai László ezt járja körül az első számban, s később a hazai nyugdíjrendszer kilátásait is számba vette. Hasonló, a jelen önismeretét szolgáló és befolyásoló tényező az, miként vélekedünk a közvetlenül mögöttünk hagyott évtizedekről, s főként a mai korba átmenő időszakról.

Ennek feltárásában, értelmezésében, a rendszerváltás körülményeinek kiderítésében, a források összevetésében különösen Balaskó Jenő tevékenykedett. Mintegy a rendszerváltás korai összegzését, kritikáját szolgáltatta Antall József, Orbán Viktor, Kónya Imre, Kövér László, Tölgyessy Péter és Pető Iván emlékezéseivel; amelyek ugyan napilapok hasábjain így már megjelentek korábban, könnyebben elérhetővé azonban a Duna-part oldalain váltak.

Szintén a szóródó vélemények ütköztetését szolgálta a 2003-s évfolyamban Csulák András interjúja Ágh Attilával és Kéri Mihály beszélgetése Fritz Tamással. Mindketten az akkor még küszöbön álló európai csatlakozásról ejtettek szót, egymástól elütő felhangokkal, amelyeket ma, hat évvel később elég kontrasztosan lehet szembesülni. A téma később is napirenden maradt, más és más vonatkozásaival Heincz Antal, Cseke Péter is foglalkozott.

Szintén belpolitikai érdekességgel bír Csulák András másik beszélgetése, amelyet Gyarmati Györggyel, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának főigazgatójával a hazai ügynökkérdésről folytatott.

És külön ki kell emelni Lukács Bencének az 1990-ben Marosvásárhelyen történt erőszakos eseményeket összefoglaló, feltáró írását, illetve a legutóbbi, Trianon-számot; mindkét téma ma is élő, körültekintést és egyenes beszédet igénylő tárgyalással közelíthető csak meg.

Mindezek mellett még sok-sok érdekes és a későbbi olvasók érdeklődésére is számot tartó írás olvasható, például Molnár Imre idézte fel a húszéves Szolidaritást s Vezényi Pál a világnyelvről, Tóth Sándor az oktatásról, Nagy Júlia a regionális fejlesztés és a kultúra összefüggéseiről, Heincz Antal a mediatizált és zsugorodó világ legnagyobb problémájáról, a globalizmusról közölt írást.

A vidék felé forduló érdeklődést Gombár Endrének Csobánkáról, illetve Kéri Mihálynak a méltán híres, Érden található Magyar Földrajzi Múzeumról közölt írásai mutatják.

Két olyan szám is volt, amely a közelmúlt ítéletének társadalomtörténeti revidálására vállalkozott: a 2003. évi 4. számban több írás olvasható az egykor Tápíószelén élő Blaskovich-testvérpárról, illetve az utolsó előtti számban Kovács Sándor emlékezett meg az Érden élő Illésházy családról. S részben ebbe a vonulatba illik Nemeskéri Xénia írása az érdi Károlyi-birtokról, azaz a Tusculanum telepről.

Az említett családok jelentős értéket adtak a helyi közösségek működéséhez, az utóbbi évtizedek mellőzése után méltó, hogy tárgyilagos szavak is essenek róluk. Egyébként meg kell említeni, hogy a tápíószelei kúriában lévő múzeum a helyi közösség kulturális életében jelentős szerepet tölt be.

Az eddigiekből nyilván kiderült már, hogy a Duna-part képes volt kezdeti céljainak megfelelni, fórumot biztosított irodalmárnak, szakírónak, publicistának, helytörténésznek egyaránt, miközben sokat tett Érd városának önmegismeréséért. Ebben az egy évtizedben saját hagyományait is kialakította, megteremtette, ami feljogosíthatja az önbizalomra, valamint olvasóinak és fenntartóinak támogatására.

Befejezésül, nem elvéve Kubik Anna és Mécs Károly kenyerét, érdemes felidézni Anna Ahmatova egyik, Borisz Paszternaknak szóló versét, udvariasságból, emlékezőként, más kultúrák megbecsüléseként és főként emberi együttérzésből:

Borisz Paszternáknak

Zúdul megint az ős, akár Timur Lenk,
Az Arbat utcácskáin csend honol.
Kis vasútállomáson túl a ködben
Járatlan út sötétlik valahol.
Hát igen, az utolsó út. A láz már
Elcsitul. A világ nem figyelt föl.
Ő – evangéliumi szent aggastyán,
S egy lélegzet a Getsemáné-kertből.

(Konczek József ford.)

2. rész (a márciusi kutatás folytatása)

Beszélgéseink során, ami gyakran megtörtént, András sűrűn hivatkozott Arany Jánosra és Vörösmarty Mihályra.

Sokszor idézte a Csaba-trilógiából a következő sorokat:

„...itt a kehely, igyál, koccints!
Huntól ne félj: hajója nincs.
Cseng a pohár, és Százhalom
Egy messzedöngő vigalom.”

Érd és Batta története igen foglalkoztatta egyik legnagyobb írónkat, Jókai Mórt is. Folyóiratában, az Életképek 1876. I. évfolyamában jelent meg erről alapos tanulmány.

Nemcsak Jókai Mórt, de a fent említett két költőóriásunk is erősen érdeklődött a halmok rejtélye iránt. Kiket rejt a 123 halomsír? Milyen csaták és kik között zajlottak?

1876 őszén összehívták számos régész, tudós részvételével azt a kongresszust, amelyről Jókai annak idején kimerítően tudósított.

András sokszor emlegette, hogy Arany János többször időzött a halmoknál, és Ilosvay Selymes Péter nyomán írta meg a Csaba-trilógiát.

Ebben a Hábor éneke című részben foglalja össze azt, amit a három részben részletesen leír.

„...Földnek adván így a nagy király tetemét,
Tartanak egyszersmind halottak ünnepét.
Mellyet Keveházán ősi módra ülnek,
Minden esztendőben egyszer összegyűlnek.

Csatamondó Hábor a nagy kőre áll,
Szózatot ajkához isten lelke szálla.
Lebegő ujjakkal megéri kobbát,
És átfutja szemmel a nép széle-hosszát.

Emlékezik ama legelső tusára,
Keve jó vezérre, Béla, Kadosára,
Kik alatt a hun nép, villogtatva kardját,
Legelőször látta Duna – Tisza partját.

Dunán túllevő rész még Rómának hódolt,
Egy Makrinusz nevű benne helytartó volt,

10 Meghívó

Ünnepeljük együtt a tízéves
Érdi IRKA irodalmi-kulturális folyóiratot!

A Poly-Art Alapítvány nevében
szeretettel és tisztelettel várunk
minden kedves érdeklődőt,
barátot, ismerőst
a Czabai-kertben megrendezendő
találkozóra.
(Érd, Radnai u. 50.)

Ideje: 2021. június 18. 15 óra

www.poly-art.hu

Sok özön serege, sok gyülevész népe,
Készen várta a hunt, nem jöve elébe,
De borongós éjen bátor Keve átkél,
Mind egész hadával Szent Gellért hegyénél,
S megüti Makrinuszt, Tárnok vize táján,
Hamzsabég az a hely most a köznép száján.

Ott esett el Keve, Kadosa és Béla,
Győzött a hun elébb, aztán elaléla,
Most is látni Batta és Hamzsabég között
A sok dombot, ahová e had temetkőzött...”

Mi is történhetett, amikor is a hunok és a rómaiak
összezsaptak?

Macrinus és vezérei tanácskoztak, hogy a Dunán át-
kelni szándékozó hunokat az innenső részen, vagy
őket megelőzve, átkelve a folyón egy éjjeli órán a
Duna azon részén, ahol a Gellérthegy van, támad-
ják-e meg.

Végül Potentiána város térségében került sor a harcra,
ami akkor a hunok győzelmét eredményezte.

Elesett a küzdelemben 125 ezer hun és 40 ezer római.
A megvert hadsereg egy része Tárnokvölgyébe húzó-
dott vissza. A hunok visszatérve a harcmezőre meg-
keresték Keve tetemét, és szittyá módra nagy tiszte-
lettel eltemették. Sírja fölé kőszobrot állítottak, és azt
Keveházának nevezték el.

A legenda szerint a 123 halomsír alatt nyugszanak az
elesett hun harcosok, ami miatt ez még ma is szakrá-
lis területnek számít. Ábel András erről meg volt győ-
ződve, amiről többször nyilatkozott is kisfilmekben.

Az elvonult rómaiakat a hunok üldözőbe vették, utol
is érték, velük iszonyú harcot vívtak, ami reggeltől
estig tartott. Sok ezer emberével együtt itt veszítette
életét Béla és Kadosa. A római sereg szinte egészen
megsemmisült. A győzelem után az elesett hun vezé-
reket Keveházán temették el.

Arany János ezt a Keveháza című költeményében
énekelte meg.

Az említett régészeti kongresszus nem elégedett meg
csak az előadásokkal, hajóra ültek, hogy felkeressék
a helyszíneket. Így jutottak el a Duna jobb partján Té-
ténytől egy óra járásnyira fekvő Érdre.

Ez a név a hazai és a nemzetközi őstörténészek előtt
is nagy becsben van, és különös vonzerővel bír. Ne-
vét az őseinkkel bejött Érd nemzetségről kapta, sőt
Kézay szerint Atilla nagykirály is ebből a nemzet-
ségből származik.

A község is a család tulajdona volt. (Atilla de familia
Érd) Árpád vezér pedig névtelen jegyzőnk, Anony-
mus szerint Kondnak adta a földet Atilla városától
Százhalomig és Diósdig. Így Érd is Kond birtokába
került.

Több helyen is említik Százhalmot mint Árpád szál-
lásterületét.

Az érdi magaslaton a még most is meglévő barbár
sáncok mellett lehetett a legvérengzőbb, legelkesere-
dettebb küzdelem, mert itt a legsűrűbbek a halmok.
A halmok egyikén 1847-ben Érdy János, másokon
pedig 1872-ben Kereskényi Gyula érdi plébános, ki-
tűnő régész, ásátásokat végezve talált felül három
jelkövet, ezek alatt egy-két lábbal egy nagyobbat.
Ezeknek mindkét oldalán égésnyomokat: hamut, sze-
net, pernyerétegeket találtak, agyagot, közben vas- és
rézdarabokat, legalul rézből nyílhegyeket, csatokat,
sarkantyúkat, törött lózablákat, kantárékeket, finom
fénymázás edényeket.

Hamut annyit találtak, hogy azzal kocsikat lehetett
megrakni.

Sok vita folyt a harc helyszínéről, amely a hunok és
a rómaiak között zajlott, de ez bizonyíthatja, hogy a
halmok rejtik a több mint százezer hun harcos ham-
vait. Őseink a régi szokás szerint a holtakat a harc
helyszínén temették el, és ilyet sem Tétényben, sem
Potentiána városnál, sem Ercsiben nem találtak.

A régészet nagy rejtélye, hogy amennyiben a halmok
hun harcosok hamvait rejtik, vajon hol van Atilla
nagykirály eltemetve?

(Folyt.köv.)

Ábel András nyomán lejegyezte: Jankovits Márta
helytörténész

HELTAI BÁLINT, Magyar Irodalomtörténeti Társa-
ság Pest Megyei Tagozatának elnöke.

Az ő kezdeményezésére rendezték meg a „Keve-
háza konferenciát” Tárnokon 2019. nov. 29-én. „A
rendezvény létrejöttét jelentősen segítette az érdi
IRKA-klub, valamint Somfai István, a Poly-Art elnö-
ke” – olvashatjuk a bevezető cikkben, mely az Érdi
IRKA irodalmi-kulturális folyóirat Tanulmány rova-
tában jelent meg 2020. márciusában (29.old.)

Nyitányként Boros Zoltán, a Turai Ida Színház mű-
vésze teljes terjedelmében előadta Arany János Ke-

veháza c. (16 perces) költeményét. Utána a problémakör legavatottabb szakértői léptek színre. Előadásuk anyagát az Érdi IRKA számaiban közöltük, ezzel is segítve szomszéd városunk helytörténeti kutatásait.

Dr. Veszprémy László a PPKE egyetemi tanára, a Hadtörténeti Intézet igazgatója:

A magyarországi Attila-hagyományok és a tárnokvölgyi csata (Érdi IRKA, 2020. jún. 27.old.) Dr. Szörényi László akadémikus, az MTA Irodalomtudományi Intézetének prof.emeritusa: A Keveháza helye Arany János hun-eposz ciklusában (U.o., 2020. szept. 23.old. 1. rész, dec. 32. old. 2. rész) Rózsafalvi Zsuzsa PhD: A Keveháza keletkezése és kiadástörténete (U.o. 2021. márc. 22. old. 1. rész, 2021. jún. 19. old. 2. rész)

Torma Ágnes vagyok.

Hét-nyolc éve forgatom a pennát.

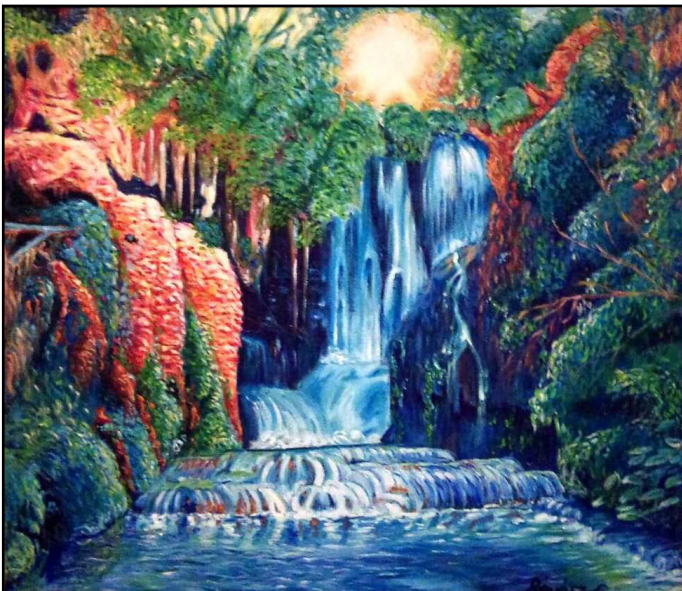
Magamat a világ minden kincséért sem nevezném írónak. Amatőr rímfaragónak szoktam aposztrofálni magam, talán ez közelíti meg leginkább azt, aki vagyok.

Egy ismeretlen fiatalembertől kapott verses szerelmes levél indította el nálam az írással való foglalkozást. Helyesebben újraindította, hisz mint oly sokan, általános iskolában én is próbálkoztam a versírással. Tollamból előbukkannak haikuk, apevák, versek, néha egy-egy mese, novella. Gyakori szereplőim az élet és a halál, az őket körülvevő misztérium, illetve az, ami épp megérint, és írásra sarkall. Többnyire kell valami impulzus, ami beindítja a folyamatot, de hogy ez épp egy felhő az égen, vagy egy vicces történés az életből, esetleg egy kedves ember halála, netán egy konkrét felkérés, sosem tudható előre.

Műzsám roppant csapodár, mert hol elhagy, elbújik előlem hosszú hetekre, hónapokra, hol pedig a leg-lehetősebb helyeken és időben jelenik meg, és kezd el a fülemben sügni.

Verseim, haikuim jelentek már meg online magazinokban éppúgy, mint nyomtatott formában, különböző antológiákban.

2020 karácsonyán jelent meg első önálló verseskötetem **Rezdület** címmel.

Révész Gábor: Vízesés

Varga Katalin: Hajnal

Műelemzés

Caravaggio

Egy mű megítélése szubjektív, különösen egy festményé. Mindenkinek más kép, más stílus, más színek tetszenek.

Van, aki azután ítéli meg a képeket, hogy mennyire színesek, vagy mely divatnak megfelelő stílust képviselnek. Vannak igényesebbek is, akik számára az érzelmi kifejezés a fontosabb.

Ezt az érzelmi kifejezést a legnehezebb a festményeken megvalósítani. Nemcsak akarni, hanem átérezni / éreztetni is kell azokat az érzelmeket, érzéseket: félelem, öröm, bánat, kétségbeesés, közöny, együttérzés stb.

Mindenkinek van kedvenc festője, vagy egy kedvenc műalkotás, ami megragadta, elgondolkoltatta, vagy csak gyönyörködtette.

Nekem egyik kedvenc festőm: Michelangelo Merisi da CARAVAGGIO (1571-1610). Nem azért, mert annyit szenvedett, és borzalmakat élt át (gyilkolt, börtönben volt), hanem mert megjeleníteni is tudta képein az emberi érzéseket, és olyannak ábrázolta az embert, mint amilyen a valóságban.

Merész, újjító művész volt. Újfajta, saját teremtésű forradalmi realizmus jellemezte.

Kérdés volt, hogy mit kell valóban „szépnek festeni”, vagy elegendő pusztán utánozni a természetet, ahogy Caravaggio és a holland festők tették. Lehet idealizálni a természetet az igazi szépség érdekében pl: Raffaello, Carracci, Rene, Reynolds stb. szerint.

Caravaggio az igazságot szomjazta mindenáron, ahogy a szemei elé tárul.

Sokan úgy vélték, hogy meg akarja botránkoztatni a közönséget, hogy semmi tisztelet nincs benne a szépség, a hagyományok iránt. (Csak érdekesség: ő Ferenc pápa kedvenc festője)

Megrendelést kapott Szent Máté megfestésére az egyik római templom oltárára, amint az evangéliumot írja, és melléje az angyalt, mert érezni kell, hogy a szöveg isteni kinyilatkozás.

Nagyon tetszik, ahogy Szent Mátét ábrázolja: kopasz, rendetlen ruházatú, meztelen lába csupa por. Ügyetlenül fogja a vaskos könyvet és a lúdtollat. Homlokát aggódalmasan összeráncolja a szokatlan és megerőltető munkában. Az ifjú angyal úgy áll mellette, mintha abban a pillanatban ért volna le a földre, és gyengéden vezeti az öreg kezét, mint a tanító a kisgyerek kezét.

Amikor a művész át akarta adni a kész festményt, felháborodva tiltakoztak. Véleményük szerint tiszteletlenül ábrázolta az apostolt.

Újra megfestette a képet, amely nem tetszik nekem. Nem olyan őszinte és igaz, mint az első változat volt. Milyen kárt tud okozni, ha beleavatkoznak a művész munkájába.

Sose felejtjük el, hogy a legapróbb ecsetvonás sem véletlen, azért olyan, amilyen, mert a művész így akarta.

Zsirai László

(A Magyar Írószövetség tagja)

Halálán túl is

*(Elhangzott a Bíró Andás – Óperencia Könyvtárházban, 2021. május 3-án,
Bíró András 98. születésnapján)*

Sok újságban és folyóiratban ismerttettem Bíró András műveit, előadásaimon említettem a lakóterületén kívül is jelentős művészegyéniség pályájának alakulását. Most, hogy születésének 98. évfordulóját ünnepeljük, rengeteg találkozás élménye vetődik fel gondolataimban.

Emlékszem első kézfogásunkra, ami a Tiéd a táj c. antológia bemutatóján történt Érden, úgy 35 évvel ezelőtt. Tekintélyes embert és kollégát ismerhettem meg személyében, akit nem mindig kímélt a sors, s akihez több évtizedes barátság kötött.

Életének fordulópontjairól, alkotói tevékenységének jelentősebb mozzanatairól gyakran mesélt nekem érdeklődő házában vagy telefonon, így a művein kívüli ismeretekhez is juthattam életútjával kapcsolatban. Szívesen beszélgettünk kertjében vagy szalonjának meghitt légkörében, dolgozószobája íróasztalánál könyveinek szerkesztése közben.

A Csuka Zoltán Városi Könyvtárban rendezett könyvbemutatóinak moderátoraként örömmel tapasztaltam, hogy bölcs humora gyorsan rokonszenvet ébresztett az olvasóközönségben. Erre bőven adódott alkalom, hiszen a többedik kiadásokkal együtt közel negyven önálló könyve látott napvilágot. A Baumgarten-ösztöndíjat ere ményezett, az 1946-os **Élő beszéd** című verseskötetét olyan erkölcsileg és lelkileg is nagyszerű művei követték, mint például a szintén verseit tartalmazó **A szépség ünnepe** vagy a **Vér és ölelés** című regénytrilógia, és a Maár Gyula rendezőnek nemzetközi sikert hozott, **Végül** című film alapötlete.

Nyugodt lélekkel el lehet róla mondani: viszontagságoktól sem mentes élete és alkotói munkássága a legjobb példája annak, hogy miként lehet belső ösztönökkel, derűvel bizakodni a jövő iránt, s kimenekedni annyi bajból. Nem hagyta megtöretni magát, kényeszerű szilenciuma idején is folyamatosan dolgozott. A megközelítőleg évszázados emberi tapasztalat birtokában lévő Bíró Andrással kapcsolatosan kijelenthető – amint életinterjújának zárásaként az Agria

című folyóiratban írtam –, hogy egyetlen értékmérő általános érvényű a művészetben, így az irodalomban is: a lélek lírába ojtott szeretete. Összes művének esszenciája a jó erkölcs, munkái az etikus nevelés eszközei.

Máig fülemben cseng az utolsó tőle hallott, általam a temetésén elhangzott nekrológban is említett mondata: „A verseim talán túlélnek engem.” Esetében is úgy történt, ahogy a nemzet egyik legnagyobb írója, Gárdonyi Géza megfogalmazta: „Az író apránként könyvvé változik.” Ezt jelképezi nyitott könyv alakú síremléke is.

Bíró András műveiből kiderült, hogy az írásművészet háttéréhez nem elég a szépen fogalmazni tudás, ahhoz ugyanis az észrevételeket termő figyelem szükséges, ami az író tevékenységének pótolhatatlan tényezője.

András bátyánk a műveivel maradt olvasói emlékezetében. Halálán túl is találkozhatunk vele, amikor levesszük egy-egy könyvét a polcra, és örökségül hagyott, józanul ható gondolataival szembesülünk.

Az író ugyan eltávozott e földi létből, ám a művei halhatatlanok. Olvasóinak szíve örökké ott dobog a hála koszorújában.

Nagy-Rakita Melinda

Könyvklubunk

Néhány évvel ezelőtt egy kedves fiatal barátnóm mesélt nekem egy szerveződő könyvklubról, amelynek ő is részese lett. Javasolta, csatlakozzam hozzájuk. Azóta is hálás vagyok neki a felkínált lehetőségért és a csapatnak a befogadásért.

A klub úgy működik, hogy közösen kiválasztunk egy könyvet, amit mindenki elolvas. A havi találkozón pedig megbeszéljük, kinek tetszett, kinek nem, és azt is, miért. Ki mit talált benne fontosnak, érdekesnek. Mennyire kapcsolódik a tapasztalatainkhoz, addigi ismereteinkhez, mennyire érezzük igaznak, hitelesnek. Tudtunk-e azonosulni a szereplőkkel. Értékeljük többek között az irodalmi művet az írás minősége szempontjából. Beszélünk az íróról, arról a környezetéről, ahol alkot és a világról, amiről ír. Gyakran kerülnek elő cikkek a könyvről, az íróról.

Néhány alkalommal vendéget is sikerül szervezni

az aktuális olvasmányhoz. Volt már nálunk mai magyar, több könyves író és amerikai irodalmat tanító professzorasszony is.

A könyvek nagy részét elektronikus formában olvassuk, és osztjuk meg egymás között. Nem veszi meg mindig mindenki a nyomtatott könyvet. Ez azért is fontos, mert többnyire nem az ismert, szinte minden könyvespolcon ott sorakozó irodalmi sikerek közül választunk. Legtöbbször a világ- és a magyar irodalom elmúlt évtizedekben megjelent érdekességeit, illetve kortárs műveit keressük.

Általában a találkozókön egy valaki több könyvet ajánl, amiből választunk. Azt, amelyikre a legtöbb szavazat érkezett, mindnyájan elolvassuk. Gyakran előfordul azonban, hogy a nem nyert javaslatok között is van olyan, amit egy vagy több tag is „megkíván”. Így aztán nemcsak egy-egy könyvélménnyel leszünk havonta gazdagabbak, időnként többel is.

Rendkívül érdekes látni, felfedezni, mások mennyire más szemmel tudnak rálátni ugyanazokra a dolgokra. Erre talán nincs is jobb lehetőség, mint elolvasni egy jó könyvet, és átbeszélni a több szem többet lát módszerével. Rendre előfordul, hogy amit én észre sem veszek egy történetben, azt egy másik tag jelentősnek ítéli, vagy a számomra kulcs-momentumot, majd hogyanem jelentéktelenné. Ugyanabból a történetből tudunk eltérő dolgokat kiszűrni. Én mindig nagyon élvezem ezeket a beszélgetéseket. Új, különböző nézőpontokkal új élményt jelentenek a művek.

Valójában ezek a találkozók korántsem ilyen száraz professzionalizmussal zajlanak. (Hisz egyikünk sem képzett kritikus, viszont mindenki sokat olvasott, érdeklődő ember.)

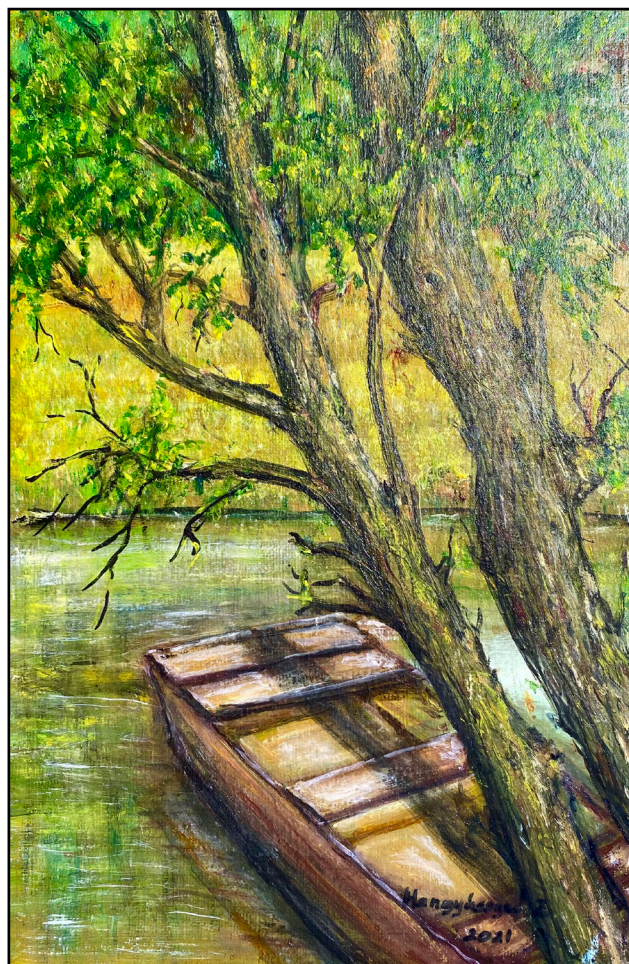
A helyszín legtöbbször valamelyik tag háza, lakása, kertje. De üldögéltünk már a Margitszigeten a fűben, és voltunk Velencén ottalvós programon. Szerveződött közös mozi-látogatás, de tanulmányoztuk együtt a kávépörkölés művészetét is.

Mivel pedig mindannyian gyakorló háziasszonyok vagyunk és persze magyarok, akik szeretnek enni-inni, jár az irodalom élvezetéhez egy kis „terülj, terülj, asztalkám” is. Mindenki hoz a találkozóra valamit, a kedvencét, vagy amit a legjobban tud elkészíteni. Gyümölcs, zöldség, házi szörp is jut a kínálatba. De hogy mindez ne szakadjon el az irodalmi élménytől, igyekszünk olyan stílusú ételeket is találni, ami kapcsolódik aktuális olvasmányunkhoz. Sőt, ha esetleg a könyv fontos részét képezi valamely étkezési kultúra, igazodunk ehhez az ételekkel is.

Számomra külön élvezetet jelent, hogy az irodalmon kívül sok minden más is szóba kerül a találkozókön. A hölgyek nem elsősorban háziasszonyok, még ha elsőként ezt említettem is. Mindenki (rajtam, a nyugdíjason kívül) aktív, az üzleti élet különböző szegmenseiben dolgozó, sikeres nő. Érdekes számomra, aki már (igaz, meglehetősen tudatosan) messze kerültem ettől a világtól, hallgatni őket. De ugyanilyen érdeklődéssel figyelek, amikor a gyerekneveléssel, tanulás-sal kapcsolatos dolgok kerülnek elő.

Sajnos az utóbbi, most már több, mint egy évben, ahogy az élet sok más területe, a mi klubunk is az online térbe szorult. Szerencsére a modern technológia, a Zoom segítségével ez idő alatt is minden hónapban tudunk „találkozni”.

A következő alkalmat pedig már újra a valódi, a személyes térbe tervezzük. Hiszen mégiscsak ez az igazi élmény.

Hangyássy Zsuzsa: A folyónál

Czabai Balázs

Május 10-e, a madarak és fák napja

Európában Franciaország kezdeményezte ezt a különleges ünnepet az 1920-as években. Magyarország elsőként csatlakozott az egyezményhez, melynek lényege a madarak és a fák védelme lett.

Az alapcélkitűzés nem változott. Sajnos, az emberi mentalitást, a területszerzést nehéz megváltoztatni: a régi Hamzsabégyi-erdő tölgyfáit kivágták, egyedül a Czabai-kert tükrözi a táj egykori állapotát. 1977-ben helyezték **természetvédelmi oltalom** alá, hogy megvédjék a tölgyeket, és biztosítva legyen a környék madárvilágának zavartalan fészkelése. Itt megfigyelhető az erdő természetes fejlődése. A védelemhez az alapvető kezelés, gondozás is hozzátartozik.

Óriási építkezés jellemző a városra, ha útban van egy fa, nem tesznek erőfeszítéseket a védelmére, gondolkodás nélkül kivágják. Pedig engedély szükséges hozzá, törvény van rá.

A Magyar Madártani Egyesületnek (MME) számos tagja van Érden is, az alpolgármester, Tetlák Örs, felhasználva országos tapasztalatait, széles körű ismeretterjesztéssel bevonja a lakosságot, a diákönkormányzatot, a természetvédőket, a Czabai-kert tulajdonosát, a média szakembereit.

A Magyar Földrajzi Múzeum kertjét „**madárbarát kertté**” nyilvánította, madáretetőket, madárodúkat helyeztek ki, ahogy a Beliczay-szigeten és a Fundoklia-völgyben is. Szorgalmazza, hogy ne csak egyes iskolák környéke, hanem az egész város **madár- és rovarbarát** legyen.

Az országban máshol is van ilyen, felvettük velük a

szélyeztetett madarakra: öt fajt emelnek ki, közülük választják ki az év madarát. 2020-ban a füles bagoly volt, az idén a **cigánycsuk**.

(Ahogy mindig, most is látható egy gravírozott táblán az aktuális madárnév a Czabai-kertben, hiszen **arborétumról, madárparadicsomról** van szó.)

Miért éppen május 10-e?

Mert ez az időszak a párválasztásé, a fészekrakásé, a költésé.

Bizony, nagyon fontos, hogy se hangos beszéddel, se gépzajjal ne zavarjuk őket.

Az idén kb. 300 óvodás és kísérőjük jött látogatni a Czabai-kertet, nagyon fegyelmetten viselkedtek, bár nehéz ebben a korban csendben maradni, tudjuk. Megértették, milyen fontos korszak ez a madarak, a fiókák életében, és áhítattal hallgatták az életkoruknak megfelelő magyarázatot.

A terv az, hogy a pandémia után visszaáll a régi rend, nem korlátozzák a látogatók korát és a csoportok létszámát.

Előzetes bejelentkezés szükséges minden alkalommal.

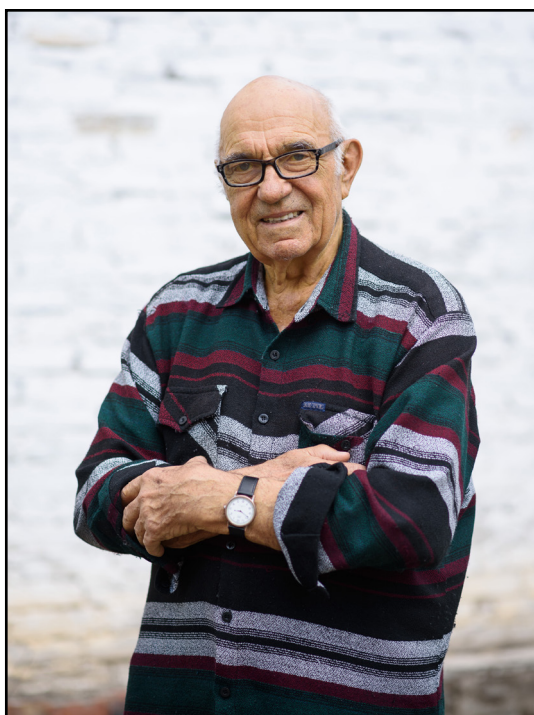
A Meseóvoda ajándéka

kapcsolatot, ők hogyan csinálják.

Az MME évenként hirdet védelmi programot a ve-

Az emberi tényező

Karácsony doktor nevét jól ismerik a páciensek, hiszen évtizedeken át dolgozott onkológusként, nőgyógyászként az érdi szakrendelőben. És az irodalomkedvelők is, hiszen többtucatnyi szépirodalmi, valamint ismeretterjesztő kötete jelent meg – a legutóbbi a napokban került ki a nyomdából. Ennek apropóján beszélgettünk a doktor úrral.

„A rendelő legfontosabb eszköze nem a drága vizsgálóeszköz, hanem az a szék, amin a páciens helyet foglal – vallja dr. Karácsony István onkológus. Hogy miért? Mert ezen a széken ülve mondja el a panaszait, illetve hallgatja meg az orvos javaslatait a beteg, meghozzá felöltözve, egyenrangú félként.

Ez az emberi tényező, az orvos-beteg kapcsolat humánuma, amit az ötvenhét év szolgálat után nemrég nyugdíjba vonult onkológus annyira fontosnak tart, nemcsak a rákgyógyításban, hanem a megelőzésben is. Karácsony István, aki többtucatnyi ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvet írt, most egy összefoglaló kötetben írta le tapasztalatait, azzal a kimondott céllal, hogy ráirányítsa a szakemberek, illetve a laikus olvasók figyelmét az emberi tényezők fontosságára és nélkülözhetetlenségére a rákmegelőzésben és -gyógyításban, mert – mint bevezetőjében írja – az utóbbi évtizedek hatalmas technikai, biokémiai tudó-

mányos sikerei mellett mintha háttérbe szorult volna a „humán orvoslás művészete”. A doktor úrral – akit az érdi szakrendelőből ismerhetnek a hölgyek, ahol 1991-től dolgozott egészen idén januárig nőgyógyászként, illetve onkológusként – a kötet megjelenése után pár nappal beszélgettünk.

„Ahogy Bagdy Emőke professzor fogalmaz könyvem előszavában, a rákkezelés lehetőségében a lelki, illetve humán tényezők 30-40 százalékban nyomnak a latban. Fontos, hogy megbeszéljük a beteggel a várható kezelést, annak mellékhatásait, kockázatát, mindent, ami a beteget érinti. Beleegyezése nemcsak jogilag szükséges, hanem ahhoz is, hogy a gyógyítás hatásos legyen” – jegyezte meg Karácsony István, aki könyvében nemcsak a rákkezelési eljárásokra, terápiákra, illetve a gyógykezelések mellékhatásaira és az orvos-beteg közti bizalomra tért ki, hanem az orvosok kiegészére is. Mint mondta, az Egyesült Államokban időközönként több hónapos rehabilitációs képzésre küldik az orvosokat, hogy megelőzzék a kiégést – mert kimutatták, így tudnak a leoptimálisabban gyógyítani. Regenerálódás nélkül nem megy.

„Magyarországon nincs szervezett onkológiai rehabilitáció, erre nincs pénz, idő, energia. Amikor kifogy a szufla, a lelki, szellemi, erkölcsi tartás, nincs honnan meríteni. Erre jó példa a pandémia: mindenki erején felül igyekezett teljesíteni, de hiába, ha egyszer fizikailag, lelkileg nem bírta. Ilyenkor a betegek megfelelő színvonalú ellátása sérült” – vélekedett Karácsony István, aki könyvében külön fejezetet szentelt a betegségmegelőzésnek, a fontosabb szűrővizsgálatoknak.

Mint mondta, annak hatása, hogy a járványveszély idején ezek elmaradtak, körülbelül öt év múlva jelentkezik majd – ekkor ugorhat meg az emlő- és méhnyakrák száma. Az elváltozásokat ugyanis, amelyekből ezek kialakulnak, szűrővizsgálatok segítségével időben észre lehet venni.

„Persze, tudomásul kell venni: minden rendszernek van egy teljesítőképessége, és rangsorolni kell: előbb kell kezelni a covidost, aki meghal, ha nem teszik lélegeztetőgépre, mint elvégezni a halasztható vizsgálatokat. De ezeket se toljuk a végtelenségig, hanem kezdjük újra a szűréseket, amint csak lehet” – hangsúlyozta. És hogy ne csak a megelőzésről, hanem a gyógyításról is beszéljünk: a klasszikus onkológiai kezelés során az volt a protokoll, hogy ugyanarra a

betegségre mindenki ugyanazt a kezelést kapta. Ezt az utóbbi évtizedekben felváltotta az egyénre szabott gyógy mód, ma pedig már genetikai, illetve biokémiai sejtszintű kutatások zajlanak, és ezek segítségével még a betegség kifejlődése előtt meg lehet állapítani a hajlamot, és van rá remény, hogy génszűrés útján majd be lehet avatkozni.

„Ma egyébként mintegy kétszáz ezer daganatos ember

van az országban – jórésztük panaszmentes” – emelte ki az onkológus.

Könyve nemcsak nekik, hanem a szakmának és minden érdeklődőnek szól. Büszkék lehetünk rá, hogy több érde vonatkozása is van: az önkormányzat támogatásával, a Poly-Art Alapítvány kiadásában jelent meg, helyi nyomtatásban. A kötet bemutatója is Érden lesz, de erre egyelőre várunk kell – a járványveszély miatt őszre tették az időpontot.

Természetesen nem kell szeptemberig várni, hogy hozzájussunk: érdi (és fővárosi) könyvesboltokban nem szabott áron, hanem a Poly-Art javára történő felajánlás fejében lehet a miénk a kötet. Pár héten belül már kereshetjük a Bíró András Könyvesbolt polcán. Ami pedig a 83 esztendő szerzőt illeti, már a következő, immár tizennyolcadik szépirodalmi művén dolgozik, ami örangyalairól és mestereiről szól, szubjektív szemszögből, saját emlékeit felelevenítve.

Forrás:

Érdi Újság, 2021 június 29. Szerző: Ádám Katalin

Fotó: Draskovics Ádám

Hat szerző – hat kötet

Május 28-án nagy sikerrel mutattuk be a járványügyi korlátozások utáni első irodalmi műsorunkat a Szepes Gyula Művelődési Központban.

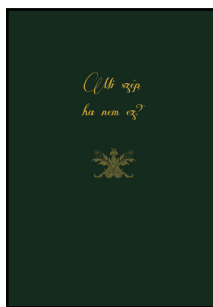
Pálné Onódi Judit: Az élet fogságában
Nagy-Rakita Melinda: Bolygónk a Föld
Kovács F. István: Megyünk
Szeghy Karolina: Csumpi újabb kalandjai
Szigeti Eszter: Angyali csoda
Karácsony István: Tükörsztorik

Ezek a könyvek jelentek meg ebben a százszor elátkozott járványos időszakban, mert az élet csak azért áll meg: rendszeresen találkoztunk Skype-kapcsolattal, felolvastunk, a közösségi levelezés útján pedig különféle irodalmi játékokat szerveztünk magunknak és egymás örömeire – írtunk haikukat, majd parafrazisokat klasszikus versekre, Ady-szimbólumokat értelmeztünk, kedvenc Radnóti-sorokat gyűjtöttünk, foglalkoztunk Szécsi Margit költői képeivel, Shakespeare drámáival és néhány szonettfordítással, a költészet napja kapcsán József Attilával... A képes rejtvények kitalálása is népszerű lett, de az élő műsort és találkozókat semmi nem képes helyettesíteni.

Hála és köszönet a meghívón szereplő gyöngysornak a kiváló közreműködésért, Somfai Istvánnak a beszélgetések levezetéséért, Falus Gábornak a fülbe mászó dallamokért.

A felolvasás és ének kiemelkedő előadásáért: Valentin Istvánnak, Kissné Matkó Gabriellának.

Mi szép, ha nem ez? címmel a 2020-as őszi nagypályázat gyűjteménye

Bármilyen sűrű, problémás az életünk, mindig van, és észre lehet venni a körülöttünk lévő szépet, a harmóniát, esetleg a humort, ahogy a gondolat szülőatyja, Kurt Vonnegut is tette.

Mi minden lehet szép?

A természet évszakonként változó képei, a hozzá kapcsolódó személyes érzelmek, de a történelmi ismeret és az irodalmi emlékezet is, önmagunk határainak felmérése, félelmünk legyőzése, uralkodni saját magunkon.

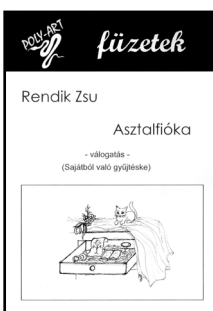
Kiemelkedően szép a művek érzelmi mélysége, a zeneiség, a költői eszközök gazdagsága. Hol szív-fájdítóan igazak és hitelesek, hol harmóniát, belső nyugalmat árasztanak.

„(...) minden szava, sora, gondolata szépség. Filozofikus, szerelmes, természetfélő, a környezetére reflektáló témái az életből merítettek. Elgondolkodhatunk, elábrándozhatunk és elgyönyörködhetünk bennük. Költészete egyéni, szintagmái eredetiek, érdekesek (...)

Petrik István kedves, csendes, egyszerű életet élő ember, aki a versírói tehetségét égi áldásnak tartja (...)

Metzger Zsuzsanna

„Engedjék meg, hogy bemutatkozzam: a Szöveg vagyok. Életkorom a múlt homályába vész, de bátran állíthatom, egyidősnek számítok a Homo Sapiensszel (...) Művelőim az Emberek. Sőt, olykor mit művelnek velem? Gondolják, megtehetik?

Igen. Engedékeny vagyok. Más választásom nem lévén kiszolgáltatott állapotomban. Egyik megnyilvánulási formám az élőszo (...) Másik...) az írott, két dimenzióra korlátozott papírmásé. Ez a veszélyesebb, mert míg a szó elszáll... az írást viszont eltépik. Elégetik. Csak a baj van velem (...)

Részlet a szerző A Szöveg c. írásából

Hírek

Karácsony István: 2020 novemberében felvételt nyert a Magyar Újságírók Közösségébe. Ugyanakkor a Bécsi szelet magyar módra c. írásával különdíjat kapott (174 pályázó közül)

Kovács F. István – rovatvezetői feladattal bízták meg a (P)esti mesék c. internetes portálnál

Szöllősi Bernadett Március c. verse megjelent az Ercsi Híradóban.

Rapainé Hamberger Anikó szerepel az ARTium kulturális és művészeti magazinban: Autodidakta festők és művészetkedvelők címmel.

Tarnócziné Barabás Irén kilenc gyönyörű festményt ajándékozott Naszvadi Judith munkahelyének, a szabadszállási Strázsa Kéglí Támogatott Lakhatásnak, ahol értelmi fogyatékos fiatal felnőttek élnek.

Köszönőlevél érkezett a lakók nevében a nagylelkű felajánlásért.

Az Ercsi Híradó egész oldalas cikket közölt **Kovács F. István** munkásságáról (március).

Ercsi Híradó: az áprilisi számban megjelent **Kósa Márta** Irodalmi utazások c. publicisztikája, valamint **Hamberger Anikó** Piros tulipánok c. festménye.

A Lendvai Galéria és Múzeum (Szlovénia) kiállítást rendez **Bíró Ilona** festményeiből Hazatérés címmel a lendvai zsinagógában (megnyitó: V. 28.) Megtekinthető: augusztus 30-ig.

Kovács F. István A két palást c. novellája megjelent a JEL c. online folyóiratban.

Az Ercsi Híradó májusi számában az Irodalmi utazások c. rovat **Szöllősi Bernadett** mutatja be.

Tartalom

Versek: Baka Györgyi, Cettler Gertrúd	1
Dylan D. Tides, Fazekas Major Gizella	2
Gani Zsuzsanna, Karácsony István, Kerepesi Igor	3
Király Márta	4
Kósa Márta, Kreischer Nelly, Ludwig Géza	5
Lukács Mária, Magyar András	6
Máté Miklós, Móczár Csaba, Nagy-Rakita Melinda,	7
Naszvadi Judith	7
Petrik István, Sall Margit, Somogyi Norbert	8
Tarnócziné B. Irén, Torma Ágnes,	
Tormássy Erzsébet	9
Valentin István, Varga Katalin	10
Prózák: Carl Astro: Naplórészletek	10
Kovács F. István: Bukta	12
Pálné O. Judit: Naplementék	14
Pergel Antal: Tánc	15
Szeghy Karolina meséje	15
Torma Ágnes: A nagyító halála	17
Diákoldal: Cserni András verse	18
Tanulmány: Rózsafalvi Zsuzsa:	
A Keveháza...(2. rész)	19
Szabó I. Valéria: A Bocskai-sorozat	22
Olvasni jó: Lénard Sándor...	23
Jankovits Márta rovata	24
Tízéves az IRKA	26
Ábel András nyomában	30
Bemutakozás: Torma Ágnes	32
Hangyássyné Zsuzsa rovata	33
Beszámolók	34
Hírek, Könyvajánlók	39
Illusztráció: KÉK-festmények, -kerámiák	

HONLAP: www.poly-art.hu

Érdi IRKA irodalmi-kulturális folyóirat • Megjelenik negyedévente a Poly-Art Alapítvány támogatásával • Felelős szerkesztő: Daróci Lajosné, tördelőszerkesztő: Daróci Attila • A szerkesztőség levélcíme: Szepes Gyula Művelődési Központ 2030 Érd, Alsó u. 9. • E-mail: dlnemarta@gmail.com • IRKA-logó: Mezőfi Virág • Nyomdai munkák: Progresso Print Kft. • Kiadja a Szepes Gyula Művelődési Központ • ISSN:2062-8048